

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ**

**ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ ,ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

**ΤΟΜΕΑΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ**

ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ: 'ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΜΜΕ'

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ:

Καθηγητής: Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος

Καθηγητής: Σ. Φλογαίτης

Λέκτωρ: Γιώργος Γεραπετρίτης

Λέκτωρ: Σπύρος Βλαχόπουλος

Γεώργιος Ν. Σοβατζής
ΑΜ :1340199900523

Αθήνα, Μάιος 2004

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ο ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	2
ο ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	3
ο ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
ο Α' ΜΕΡΟΣ	
ΠΑΡΕΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΣΤΗ	
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΝΟΜΗ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ	
I. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΕ ΔΙΚΑΙΗ ΔΙΚΗ ΚΑΙ Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ	
ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ.....	4
II. Η ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΩΝ ΜΜΕ ΣΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΓΙΑ ΔΙΚΑΙΗ ΔΙΚΗ.....	6
III. ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΗ ΚΑΙ ΜΜΕ (ΤΟ ΥΠΑΡΧΟΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ).....	8
IV. ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΝΙΚΩΝ ΔΙΚΩΝ ΜΕ	
ΜΕΓΑΛΟ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ.....	10
V. Η ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΔΥΟ ΕΝΝΟΜΩΝ ΑΓΑΘΩΝ.....	14
ο Β' ΜΕΡΟΣ	
ΠΑΡΕΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΜΜΕ ΣΤΗ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ	
ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	
I.ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΒΟΛΗΣ ΤΩΝ	
ΜΜΕ.....	15
II.ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟ Η΄ ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ	
ΕΠΙΒΟΛΗΣ ΤΩΝ ΜΜΕ.....	16
III.ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΒΟΛΗΣ ΤΩΝ	
ΜΜΕ.....	17
1.ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΠΟΥ ΡΥΘΜΙΖΟΥΝ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΩΝ	
ΣΤΑΘΜΩΝ.....	18
2. ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ.....	18
3. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΝΗΛΙΚΩΝ.....	18
4. ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΙΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ.....	19
5. ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΙΣ ΚΩΔΙΚΩΝ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΕΣΡ.....	19
6. ΠΛΗΓΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ Η ΕΠΙΘΕΣΗ ΤΩΝ ΜΜΕ	
ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ.....	19
IV. ΜΜΕ –ΒΙΑ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	20
V. ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΜΜΕ.....	22
1.Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΜΟΡΦΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ.....	22
2. ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΕΙ.....	24
ο Γ' ΜΕΡΟΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΜΜΕ	
I. ΚΡΑΤΙΚΑ Η΄ ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΜΜΕ.....	25
II. ΟΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΕ ΜΜΕ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	
ΕΞΟΥΣΙΑ.....	26
III. ΤΟ ΕΣΡ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΤΑ ΜΜΕ.....	28
ο ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.....	29
ο ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ.....	30
ο ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	31

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΑΝ	Αναγκαστικός Νόμος
ΑΠ	Αρειος Πάγος
Αρ.	Άρθρο
ΔΕΚ	Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
Βλ.	Βλέπε
ΕΚ	Ευρωπαϊκές Κοινότητες
ΕΚΔ	Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο
Ελλ. Δ/νη	Ελληνική Δικαιοσύνη
ΕΣ	Ελεγκτικό Συνέδριο
ΕΣΔΑ	Η σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (ΝΔ.53/1974)
ΕτΚ	Εφημερίδα της Κυβέρνησης
Εφ . Αθ	Εφετείο Αθηνών
ΚποινΔικ	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
ΚπολΔΙΚ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
Ν.	Νόμος
ΝΔ	Νομοθετικό Διάταγμα
Νπ	Νομικό Πρόσωπο
ΝΠΔΔ	Νομικό Πρόσωπο Δημόσιου Δικαίου
Νο.Β	Νομικό Βήμα
ΝΣΚ	Νομικό Συμβούλιο του Κράτους
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Παρ.	Παράγραφος
Π.Δ	Προεδρικό Διάταγμα
Σ	Σύνταγμα
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια, τα ΜΜΕ παρεμβάλλονται δυναμικά στην εκπαιδευτική και κοινωνικοπολιτική διαδικασία, δίπλα στην οικογένεια και το σχολείο, ως καίριος παράγοντας διάπλασης προσωπικοτήτων και διαμόρφωσης προτύπων ζωής και σκέψης.

Η παρεμβολή αυτή ισχυρή, άμεση και μαζική εμποδίζει την κριτική στάση από τον αποδεκτή της πληροφορίας απέναντι στο περιεχόμενο του μηνύματος σε σημείο τέτοιο, ώστε με την σαρωτικά διευρυμένη χρήση της νέας τεχνολογίας, η παρέμβαση αυτή να καθίσταται παντοδύναμη, σχεδόν απειλητική.

Οι συνέπειες για τη διαμόρφωση της κοινωνικής και πολιτικής ζωής και για την προστασία καθιερωμένων ανθρώπινων δικαιωμάτων και κατοχυρωμένων έννομων συμφερόντων είναι τεράστιες.

Στη συγκυρία αυτή, ο ρόλος της δικαιοσύνης ως οργανωμένης μορφής έλλογου έλεγχου και προσαρμογής του κοινωνικού γίνεσθαι σε νομιμοποιημένα κανονιστικά πράγματα, καθίσταται αναγκαίος όσο ποτέ και συνάμα δυσχερής και πολύπλευρος.

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι να σκιαγραφήσει σε όσο το δυνατό περισσότερα επίπεδα τις συνέπειες της μαζικής παρεμβολής των ΜΜΕ στη ζωή μας και να ψηλαφίσει τα προβλήματα που γεννώνται στο σημείο της διαπλοκής των ΜΜΕ με την δικαιοσύνη, της Τρίτης με την Τέταρτη εξουσία. Συγκεκριμένα, πως αποδεικνύεται η κεντρική θέση των ΜΜΕ στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία είτε αναφορικά με τη λειτουργία και την απονομή της δικαιοσύνης είτε αναφορικά με την καθημερινή κοινωνική ζωή και την εγκληματικότητα είτε τέλος με τη σχέση και την αλληλεξάρτηση της πολιτικής εξουσίας με την τέταρτη εξουσία.

Α' ΜΕΡΟΣ

ΠΑΡΕΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΣΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΝΟΜΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

I. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΕ ΔΙΚΑΙΗ ΔΙΚΗ ΚΑΙ Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ

Η δικαστική λειτουργία έχει υποχρέωση ,όπως προκύπτει από τα άρθρα του Συντάγματος: 20 (δικαίωμα του πολίτη για παροχή έννομης προστασίας) ,

26 (αρχή της διάκρισης των εξουσιών) , 4 (ισότητα ενώπιον του νόμου) , 87 (απονομή της δικαιοσύνης από δικαστές με προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία, δεσμευμένους μόνο από τον νόμο και το Σύνταγμα) , να παράσχει στον πολίτη μια δίκαιη δίκη. Το δικαίωμα του πολίτη για δίκαιη δίκη διακηρύσσεται με το άρθρο 10 της οικουμενικής διακήρυξης των δικαιωμάτων του ανθρώπου¹ και θεσπίζεται με το άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως <<για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών>>, η οποία κυρώθηκε με το άρθρο 1 του ν.δ 53\19.9.74 και σύμφωνα με το άρθρο 28παρ. 1 του Συντάγματος υπερισχύει κάθε αντίθετης διατάξεως νόμου, ακόμα και μεταγενέστερου. Ειδικότερα το άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως ορίζει στην παρ. 1 : Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να δικαστεί η υπόθεσή του δικαίως και δημοσίως από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο το οποίο λειτουργεί νομίμως. Η απόφαση πρέπει να εκδοθεί δημοσίως , η είσοδος όμως στην αίθουσα των συνεδριάσεων μπορεί να απαγορευθεί στον τύπο και το κοινό σε όλη ή μέρος της διάρκειας της δίκης προς το συμφέρον της ηθικής , της δημόσιας τάξης ή της εθνικής ασφάλειας σε δημοκρατική κοινωνία, όταν τούτο ενδείκνυται από τα συμφέροντα των ανήλικων ή την ιδιωτική ζωή των διάδικων, ή στο κρινόμενο από το δικαστήριο ως απολύτως αναγκαίο μέτρο, όταν υπό ειδικές συνθήκες η δημοσιότητα θα μπορούσε να βλάψει τα συμφέροντα της δικαιοσύνης.

Κατά την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, κάθε πρόσωπο κατηγορούμενο για αδίκημα τεκμαίρεται ότι είναι αθώο μέχρι την νόμιμη απόδειξη της ένοχης του. Εξάλλου κατά το άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου των θεμελιωδών ελευθεριών : Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθέρια έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθέρια γνώμη καθώς και την ελευθέρια λήψης ή μετάδοσης πληροφοριών ή ιδεών άνευ επέμβασης δημόσιων αρχών. Οι ελευθερίες αυτές συνεπάγονται καθήκοντα και ευθύνες και μπορούν να υπαχθούν σε ορισμένους περιορισμούς ή κυρώσεις, προβλεπόμενους από νόμο αποτελώντας αναγκαία μέτρα σε δημοκρατική κοινωνία για την εθνική ασφάλεια, τη προάσπιση της τάξης και την πρόληψη του εγκλήματος, την προστασία της υγείας και της ηθικής, την προστασία της υπολήψεως ή των δικαιωμάτων των τρίτων, την παρεμπόδιση της κοινολογήσεως εμπιστευτικών πληροφοριών ή τη διασφάλιση του κύρους και αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας. Η ελευθέρια γνώμη και η ελευθέρια πληροφόρησης και διακίνησης των ιδεών συνεπάγονται καθήκοντα και ευθύνες.

Η αρχή της δημοσιότητας λοιπόν, ως βασική αρχή του δικονομικού μας δικαίου κατοχυρωμένη συνταγματικά (άρθρο 93 παρ. 2 του Συντάγματος, αρθ.113 παρ.1 Κ.Πολ. Δ , αρθ. 329 παρ.1 Κ.Ποιν.Δ) αποτελεί καίριο συστατικό στοιχείο τόσο της Δημοκρατίας όσο και της Δικαιοσύνης και του Κράτους Δικαίου. Η διαφάνεια είναι στοιχείο της Δημοκρατίας. Η δικαιοσύνη προϋποθέτει την αρχή της δημοσιότητας (δίκη εν κρύπτω δεν νοείται), αφού οι θεμελιώδεις ελευθερίες και τα δικαιώματα των πολιτών τελούν υπό δικαστική εγγύηση και δίκαιη δίκη χωρίς δημοσιότητα δεν μπορεί να διασφαλιστεί.

Αναλογιζόμενοι ότι η δημοσιότητα γίνεται θεμέλιο στοιχείο της δίκης στην Αθηναϊκή δημοκρατία², επανακάμπει ως αξία με το Ευρωπαϊκό Διαφωτισμό³ και κατοχυρώνεται θεσμικά στους νεότερους χρόνους με την Γαλλική επανάσταση, φτάνουμε στο συμπέρασμα της εν σύνολο και αδιαμφισβήτητης παραδοχής και κατοχύρωσης της αρχής της δημοσιότητας στο Ελληνικό Σύνταγμα και την Ελληνική Δικαιοσύνη.

¹ (αποφάσεις που υιοθετήθηκαν από τη γ.σ των Ηνωμένων Εθνών της 10.12.1948)

² Πόλη-κράτος και ο πολιτικός στοχασμός των αρχαίων ελλήνων (Ιστορία πολιτικών ιδεών. Κώστας

³ Beccaria

Με τη δημοσιότητα των συνεδριάσεων των δικαστηρίων εξασφαλίζεται όχι μόνο η διαφάνεια της διαδικασίας, αλλά καθίσταται δυνατός ο κοινωνικός και πολιτικός έλεγχος της απονομής της δικαιοσύνης ενώ εντείνεται το αίσθημα ευθύνης των δικαστών.

II. Η ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΩΝ ΜΜΕ ΣΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΓΙΑ ΔΙΚΑΙΗ ΔΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ

Όσο η αρχή της δημοσιότητας έχει τον παραπάνω χαρακτήρα της ‘άμεσης’ δημοσιότητας ενώπιον του ακροατηρίου που παρακολουθεί την κύρια διαδικασία της δίκης μέσα από την αίθουσα του δικαστηρίου, ζήτημα δεν υφίσταται. Πρόβλημα αντιθέτως γεννάται από τη στιγμή που τίθεται θέμα ‘έμμεσης’ δημοσιότητας της δίκης μέσω των ΜΜΕ και μάλιστα του τύπου και της τηλεόρασης.

Πράγματι το γιγαντώμα των ΜΜΕ και η παρουσία του ηλεκτρονικού τύπου σε όλες ή ορισμένες μόνο φάσεις της δίκης αποτελεί όχι μόνο μια σύγχρονη νομικά προβληματική πραγματικότητα αλλά θέτει σε μερικές περιπτώσεις (ποινική δίκη) θέμα κύρους της ταυτότητας της δικαιοσύνης. Η ανάγκη επιβίωσης των ΜΜΕ (εμπορευματοποίηση του χώρου με τους επιχειρηματικούς ομίλους των ΜΜΕ να ανταγωνίζονται σκληρά για τη νομή των μεριδίων της αγοράς, είτε αυτά εκπροσωπούν την έντυπη πληροφόρηση⁴, είτε την ηλεκτρονική φύση του προσφερομένου από τα ΜΜΕ προϊόντος, δηλαδή της είδησης, που είναι άμεσης κατανάλωσης και κυκλοφορεί συνήθως χωρίς επεξεργασία ή με ελλιπή επεξεργασία), η απροθυμία του μέσου αναγνώστη και ακροατή να εμβαθύνει στα γεγονότα και προπαντός η προσπάθεια του δημοσιογράφου να εντυπωσιάσει και να προσελκύσει το κοινό, εξωθούν πολλές φορές σε παραβιάσεις κανόνων δικαίου και ηθικής ή σε φαινόμενα παραπληροφόρησης και υποπληροφορησης.

Η από διάφορες, ανεξέλεγκτες πηγές πρόωγη διοχέτευση πληροφοριών στον τύπο επί εκκρεμών υποθέσεων προκαλεί την παρέμβαση των ΜΜΕ σε αυτές. Επίσης η

⁴ Διακρίσεις του τύπου :

1. τύπος σε στενή έννοια και τύπος σε ευρεία έννοια (τύπος σε στενή έννοια είναι τα παραγόμενα με την τυπογραφία προϊόντα. Τύπος σε ευρεία έννοια είναι τα προϊόντα, όσα παράγονται με κάθε άλλο μηχανικό , χημικό η φωτοχημικό μέσον)
2. Τύπος περιοδικός και τύπος μη περιοδικός (περιοδικός τύπος είναι ο κατά τακτά χρονικά διαστήματα συνεχώς εκδιδόμενος πχ. Εφημερίδες, περιοδικά. Τύπος μη περιοδικός είναι ο εκδιδόμενος όχι συνεχώς ή κατά τακτά χρονικά διαστήματα αλλά εφ'απαξ ή ακανόνιστα πχ. Φυλλάδια, προκηρύξεις.
3. Τύπος γενικός και τύπος ειδικός (διάκριση στηριζόμενη στο κριτήριο του κύκλου στον οποίο απευθύνεται ο τύπος. Τύπος γενικός είναι ο απευθυνόμενος στο σύνολο του ελληνικού κοινού. Τύπος ειδικός είναι ο απευθυνόμενος σε ορισμένη κατηγορία ειδικευμένων προσώπων όπως πχ. Επιστημονικός τύπος, (νομικός, ιατρικός, συνδικαλιστικός, οικονομικός)
4. Τύπος ανεξάρτητος και τύπος κομματικά εξαρτημένος.
5. Τύπος εθνικός και τύπος τοπικός (Εθνικός τύπος είναι ο κυκλοφορών σε ολόκληρη την επικράτεια, τοπικός δε ο κυκλοφορών σε ορισμένο, στενότερο της επικράτειας γεωγραφικό χώρο πχ. Επαρχιακός τύπος)
6. Τύπος ημερήσιος, εβδομαδιαίος, μηνιαίος (άλογα με το χρόνο έκδοσης του).
7. Τύπος νόμιμος και τύπος παράνομος (ανάλογα με τον νόμιμο ή παράνομο τρόπο κυκλοφορίας του πχ. Σε ανώμαλες περιστάσεις όπως επί κατοχής 1941-1944), ο παράνομος τύπος είναι στη συνείδηση του λαού νομιμότερος του νόμιμου.

συμμετοχή ανθρώπων λειτουργών της δικαιοσύνης (δικαστών, εισαγγελέων, δικηγόρων) σε τηλεοπτικά 'παράθυρα' εκπομπών, σχετικά με υποθέσεις κοινωνικού ενδιαφέροντος, διευκολύνει την ανάμειξη των ΜΜΕ στο έργο της δικαιοσύνης και την προβολή δημοσιογράφων και δημοσιογραφίσκων σε εισαγγελείς της κοινωνίας μας . Με τον τρόπο που πολλές φορές παρουσιάζονται τα γεγονότα στις εκπομπές των ηλεκτρονικών ΜΜΕ , για να σαγηνευτεί ο ακροατής και να κερδισθεί η ακροαματικότητα, απλές υποψίες και φήμες μετατρέπονται σε πλήρεις αποδείξεις τέλεσης άδικης πράξης και ως τέτοιες εκλαμβάνονται από τους δικαιολογημένα 'εν άγνοια' ακροατές.

Κανένας φυσικά δεν μπορεί να αρνηθεί τη συμβολή των ΜΜΕ στην ανεύρεση της αλήθειας (όπως τα διάφορα τηλεοπτικά προγράμματα που κάνουν χρήση της μεγάλης δύναμης των ΜΜΕ και της δημοσιότητας, στο καθήκον για βοήθεια στον συνάνθρωπο ως βοηθοί της δικαιοσύνης πχ. Αυτόπτης μαρτυράς, φως στο τούνελ), ούτε την αξία της τεκμηριωμένης κριτικής του , ούτε τη σημασία του δημόσιου έλεγχου της διαδικασίας στην αντικειμενική διεξαγωγή των δικών. Αλλά και κανένας δεν μπορεί να αγνοήσει το δημιουργούμενο κίνδυνο επηρεασμού της δικαστικής κρίσης και προσβολής των ατομικών δικαιωμάτων των πολιτών από τον τρόπο λειτουργίας των ΜΜΕ. Οι δικαστές από την άλλη μεριά οφείλουν βεβαίως να μην ακούνε τις 'κακές' ειδήσεις και να κρίνουν τις υποθέσεις κατά συνείδηση και με βάση μόνο τα στοιχεία της ακροαματικής διαδικασίας, χωρίς να λαμβάνουν υπόψη ανεύθυνα σχόλια και απόψεις τρίτων. Όμως και οι δικαστές είναι άνθρωποι και βιώνουν την καθημερινή κοινωνική πραγματικότητα, η οποία πολλές φορές διαμορφώνεται από βαρύγδουπα τηλεοπτικά δελτία και πρωτοσέλιδα των εφημερίδων.

Τα ΜΜΕ συνεπώς με τη σημερινή τους λειτουργία και στάση απέναντι στη δικαιοσύνη στέκονται εμπόδιο στην αρχή της δημοσιότητας που στηρίζει ένα κράτος δικαίου. Πιο συγκεκριμένα :

1. Βλάπτουν την ανθρώπινη φύση. Προβάλλουν ειδήσεις με αρνητικό περιεχόμενο όπως σκληρότητα , βία ,διαστροφή, νοσηρές ψυχολογικές καταστάσεις επειδή έχουν μεγαλύτερη ακροαματικότητα από τα θετικά γεγονότα. Έτσι τα ΜΜΕ τείνουν να παρουσιάζουν γεγονότα που ενδιαφέρουν τη δικαιοσύνη με πολύ πιο αρνητικό τρόπο από όσο είναι ή από όσο θα έπρεπε να παρουσιάζονται κανονικά και αντικειμενικά.
2. Τα ΜΜΕ αδυνατούν να παρουσιάσουν πολύπλοκες νομικές υποθέσεις με τρόπο τουλάχιστον τέτοιο που να παρέχει στους πολίτες δυνατότητα σωστής εκτίμησης και κρίσης των υποθέσεων. Η έλλειψη απαραίτητης εξειδίκευσης και επαρκών γνώσεων των δημοσιογράφων για να μεταδώσουν με ακρίβεια την εξέλιξη των διαδικασιών και να κατανοήσουν ορισμένες διαδικαστικές πράξεις έχουν ως αποτέλεσμα την λαθεμένη απεικόνιση της αλήθειας αν όχι τη διαστρέβλωση αυτής.
3. Η ταχύτητα με την οποία αναγκάζεται ο δημοσιογράφος να εργαστεί, ο οποίος μέσα σε ελάχιστο χρόνο πρέπει να συλλέξει, να επεξεργαστεί και να αποδώσει την είδηση καθώς και οι συνθήκες σκληρού ανταγωνισμού στην αγορά των ΜΜΕ δεν ευνοεί τον έλεγχο για την ακρίβεια των όσων πληροφορεί το κοινό.
4. Επίσης τα ΜΜΕ χρησιμοποιούν πολλές φορές στις πληροφορίες που διοχετεύουν στο κοινό ελλιπή ή ανακριβή στοιχεία από αναρμόδια και ανάξια εμπιστοσύνης άτομα επειδή οι αρμόδιοι αρνούνται, ή και πολλές φορές εάν αυτά είναι ορθά, λόγω της μεγάλης διαδρομής από τη συλλογή τους από τον ανταποκριτή μέχρι τον αποδεκτή μεταβάλλονται 'δουλίζονται' εις βάρος του αληθούς περιεχομένου τους.

III. ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΗ ΚΑΙ ΜΜΕ (ΤΟ ΥΠΑΡΧΟΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ)

Το πρόβλημα της διαπλοκής της Τρίτης εξουσίας με την Τετάρτη απεικονίζεται πολύ καθαρά στο χώρο της ποινικής δικής. Πάντα η ποινική δίκη ήταν από τα πιο προσφιλή αντικείμενα των ΜΜΕ . Ενώ από τη μια μεριά ,τα ΜΜΕ είναι απαραίτητα για την ποινική δίκη, από την άλλη έχουν και μια επικίνδυνη διάσταση.

Συγκεκριμένα, η αρχή της δημοσιότητας της ποινικής δίκης γίνεται πράξη και λειτουργεί σήμερα κυρίως με την βοήθεια των ΜΜΕ. Η κοινή γνώμη, οι πολίτες ως φορείς εξουσιών πρέπει να ελέγχουν την δικονομική και ουσιαστική ορθότητα των δικαστικών αποφάσεων, ώστε να αποτρέπονται καταχρήσεις και να μην κλονίζεται η εμπιστοσύνη στη δικαιοσύνη. Σήμερα, σε συνθήκες μηχανικής και τεχνολογικής έξαρσης μόνο μέσω ραδιοφωνικής, τηλεοπτικής και έντυπης ενημέρωσης μπορεί να γίνει ο έλεγχος αυτός σε δίκες. Το παρευρισκόμενο στην αίθουσα του δικαστηρίου ακροατήριο δεν μπορεί κατά κανόνα να εγγυηθεί τον αποτελεσματικό έλεγχο της διαδικασίας.

Τα ΜΜΕ όμως δεν είναι μόνο απαραίτητα για την ποινική δίκη αλλά είναι και επικίνδυνα. Πρώτον γιατί μπορούν να βλάψουν άμεσα τον κατηγορούμενο με το να τον μεταχειρίζονται ήδη πριν την ολοκλήρωση της διαδικασίας ως ένοχο και δεύτερον μπορούν να αλλοιώσουν ακόμα και αυτή την απόφαση του δικαστηρίου, με μια ενδεχόμενη εκστρατεία υπέρ ή κατά κάποιου κατηγορούμενου, η οποία μπορεί να επηρεάσει κατά τέτοιο τρόπο τους δικαστές, ώστε να καταδικάσουν έναν αθώο ή να αθώσουν ένα ένοχο.

Τίθεται λοιπόν επιτακτική η ανάγκη να διασφαλιστεί από τη μια η θετική συμβολή και η χρησιμότητα των ΜΜΕ στην ποινική δίκη, με ταυτόχρονο περιορισμό της βλαπτικής τους επίδρασης.

Πιο συγκεκριμένα στη διαδικασία της ποινικής δίκης εμφανίζεται μια τριγωνική σχέση. Το δικαστήριο, ο εισαγγελέας και οι διάδικοι. Πλάι σε αυτούς όμως υπάρχει ακόμα μια παράμετρος, το κοινό (αρχή δημοσιότητας στην ποινική δίκη). Κανείς δεν μπορεί να στερήσει το δικαίωμα της παρουσίας του κοινού σε μια δίκη και οι πόρτες του δικαστηρίου είναι πάντα ανοικτές. Στο σημείο αυτό τίθεται ένα ερώτημα, εάν ως κοινό θεωρούνται και αυτοί οι άνθρωποι που παρακολουθούν τη δίκη από τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα και τον τύπο. Μιλάμε δηλαδή αφενός μεν για θέμα τηλεοπτικής κάλυψης δικών και αφετέρου τηλεοπτικής απεικόνισης των εκάστοτε κατηγορούμενων κατά τη φάση της προσαγωγής τους στις αρμόδιες αρχές. Το πρόβλημα συνίσταται τόσο στην προδικασία, όσο και στην επ' ακροατηρίου διαδικασία. Στην πρώτη ισχύει η αρχή της μυστικότητας (αρ. 241 ΚΠΔ) και κάθε παρέμβαση των ΜΜΕ στη λειτουργία αυτής της αρχής συνιστά έγκλημα

παραβίασης του υπηρεσιακού απόρρητου για τους εμπλεκόμενους στην ποινική διαδικασία παράγοντες⁵.

Σε αντίθεση με την προδικασία, η παρουσία του ηλεκτρονικού τύπου στην επ' ακροατηρίου διαδικασία, εξαρτάται από το περιεχόμενο και την αξία που δίνεται κάθε φορά στην αρχή της δημοσιότητας (αρ. 329 ΚΠΔ) που διέπει την διαδικασία αυτή. Η 'δημοσιότητα' με τη στενή έννοια του όρου αποκλείει κάθε τηλεοπτική αναμετάδοση της διαδικασίας στο ακροατήριο. Αντίθετα με την ευρεία έννοια του όρου, η παρουσία των με στο ποινικό ακροατήριο μπορεί να είναι επιτρεπτή.

Αναλυτικότερα, τα επιχειρήματα υπέρ της τηλεοπτικής αναμετάδοσης της ποινικής δίκης μπορούν να συνοψισθούν στο ότι :

- 1) Η αρχή της δημοσιότητας της ποινικής δικονομίας αποκτά με την τελεοπτικοραδιοφωνική εμβέλεια πραγματική υπόσταση και ουσιαστικό περιεχόμενο.
- 2) Τονίζεται η προληπτική λειτουργία της ποινικής δίκης καθώς ενισχύεται και προβάλλεται έμμεσα ο στιγματικός της χαρακτήρας.
- 3) Εξυψώνεται η διαφάνεια και ο έλεγχος στον τρόπο με τον οποίο απονέμεται η ποινική δικαιοσύνη.

Από αντίθετη πλευρά, κάθε παρέμβαση των ΜΜΕ στην ποινική διαδικασία είναι παράνομη και επιβλαβής λόγω του ότι :

- 1) Προσβάλλεται η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή των παραγόντων της δίκης, ιδίως του κατηγορούμενου και του παθόντος.
- 2) Μετατρέπεται η δική σε ένα είδος σόου με συνέπεια την υποβάθμιση της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας και την προβολή δευτερευόντων περιστατικών.
- 3) Υπονομεύεται το κύρος και η ανεξαρτησία των λειτουργιών της ποινικής δικαιοσύνης κατά την εκτέλεση της Αποστόλης της.⁶
- 4) Επηρεάζεται η κοινή γνώμη και ίσως μέσω αυτής και η γνώμη των δικαστών, ιδίως όταν μεταδίδονται επιλεγμένα από τον τύπο αποσπάσματα των δικών.

Με τον Ν. 2145|1993 'Ρύθμιση θεμάτων εκτελέσεως ποινών, επιταχύνσεως και εκσυγχρονισμού των διαδικασιών απονομής της δικαιοσύνης και άλλων θεμάτων' απαγορεύτηκε η χωρίς άδεια του δικαστηρίου τηλεοπτική, ραδιοφωνική ή με οποιοδήποτε άλλο ηχοεικονοηλεκτρικό μέσο λήψης και μετάδοσης των δικών.⁷⁸

Ο ισχύων νόμος 2172|93(ΦΕΚ Α' 207|16.12.1993), τροποποίηση και αντικατάσταση διατάξεων του Ν. 1756|1988 (Κώδικας οργανισμού δικαστηρίων και κατάστασης δικαστικών λειτουργιών, του κώδικα πολιτικής δικονομίας, του ποινικού κώδικα, του κώδικα ποινικής δικονομίας), αντίθετα επιτρέπει καταρχήν τη μετάδοση της δίκης, εκτός αν αποφασίσει το δικαστήριο διαφορετικά μετά από αίτημα του διάδικου (κατηγορούμενου ή πολιτικού ενάγοντα), εφόσον όμως η συγκεκριμένη

⁵ Παρ. 353d Nr.3 Γερμανικός ΠΚ διάταξη 'θεωρείται ποινικά κολάσιμη πράξη η παράνομη κοινοποίηση του περιεχομένου όσων διαδικαστικών πράξεων διέπονται από την αρχή της μυστικότητας'

⁶ Βλέπε φρασεολογία της υπ' αριθμό 10|1992 γνωμοδοτήσεως της ολομέλειας του Αρείου Πάγου.

⁷ (ΦΕΚ Α' 88|28.05.1993) Θα μπορούν τα τηλεοπτικά μέσα να μεταδίδουν δικές μόνο αν συμφωνούν στη μετάδοσή τους τόσο το δικαστήριο όσο και οι ένορκοι και οι εισαγγελείς.

⁸ Εισηγητική έκθεση Ν.2145|93 ' η μορφή αυτή έμμεσης δημοσιότητας, εκτός του ότι καθιστά χωρίς αντικείμενο τη διάταξη του αρ. 350 ΚΠΔ, η οποία απαγορεύει την επικοινωνία των μαρτύρων, συνιστά με την αποτύπωση των όσων διαδραματίζονται στην ακροαματική διαδικασία, προσβολή της προσωπικότητας του κατηγορουμένου και μάλιστα κατά παράβαση του τεκμηρίου αθωότητας. Αλλά και πέραν τούτου μπορεί να επηρεάσει τη συμπεριφορά μαρτύρων και πραγματογνωμόνων, ακόμη και του ίδιου του κατηγορούμενου με βλαπτικές συνέπειες για την ορθή απονομή της δικαιοσύνης.

δική δεν συνδέεται με τη δημόσια ζωή. Η προηγούμενη ρύθμιση βασίζεται κυρίως στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων του κατηγορούμενου, δηλαδή στην προστασία της τιμής του και την αποφυγή του δημόσιου στιγματισμού του.

Η ρύθμιση αυτή ικανοποιεί το δικαίωμα πληροφόρησης του κοινού και το αίτημα για όσο το δυνατόν ευρύτερη δημοσιότητα της δικής. Η έννοια της ‘δημόσιας ζωής’ περιλαμβάνει εκτός από το δημόσιο υποκειμενικό δικαίωμα πληροφόρησης του κάθε πολίτη να λαμβάνει γνώση της δικαστικής διαδικασίας και την αξίωση για έλεγχο της δικαστικής εξουσίας και την αρχή προστασίας της προσωπικότητας του κατηγορούμενου.

Αναλυτικότερα, αυτό γίνεται όταν τα τηλεοπτικά μέσα αρκούνται στην απλή αναμετάδοση της διαδικασίας (μετάδοση πληροφοριών στη κοινή γνώμη), χωρίς υποκειμενικά σχόλια και κρίσεις του δημοσιογράφου. Επίσης όταν τηρούν με σχολαστικότητα την αμερόληπτη μετάδοση της ακροαματικής διαδικασίας, ώστε να αποκλείεται έτσι η δημιουργία εσφαλμένων εντυπώσεων που μπορεί να προκύψουν από επιλεκτική ή αποσπασματική παρουσίαση ορισμένων τμημάτων της δικής. Η διεύρυνση συνεπώς της δυνατότητας μετάδοσης των δικών από τα τηλεοπτικά μέσα όπως ο Ν.2172/93 ορίζει, ενισχύει όχι μόνο την έννοια της δημοκρατίας αλλά και εξασφαλίζει την ορθή απονομή της δικαιοσύνης.

Όσον αφορά τώρα το ζήτημα της τηλεοπτικής μετάδοσης της προσαγωγής κατηγορούμενων στις ανακριτικές αρχές. Η σχετική προγενέστερη διάταξη αρ.35 παρ.3 Ν.2145/1993 είναι όμοια με την ισχύουσα του Ν.2172/93. Και οι δυο απαγορεύουν τη μετάδοση από τα τηλεοπτικά μέσα της προσαγωγής των πολιτών ενώπιον των δικαστικών, εισαγγελικών ή αστυνομικών αρχών. Ο ισχύον όμως νόμος επιτρέπει την τηλεοπτική κάλυψη, αν ο προσαγόμενος ‘συναινεί ρητά’.

Καταρχήν η ισχύουσα ρύθμιση προστατεύει τον κατηγορούμενο καθώς δεν επιτρέπει με κανένα τρόπο να διασύρεται με σχόλια που οδηγούν ενδεχομένως σε παραπληροφόρηση της κοινής γνώμης, σε σχέση με αυτόν σε ένα στάδιο ειδικά που δεν έχει αποδειχθεί ακόμα η σε βάρος του κατηγορία και συνεπώς μπορεί μεταγενέστερα να αθωωθεί. Επίσης είναι γνωστοί συχνά οι ίδιοι οι συνήγοροι του κατηγορούμενου, οι οποίοι επιζητούν την παρουσία των ΜΜΕ, να μην προστατεύουν αρκετές φορές τον διασυρμό του κατηγορούμενου, με δηλώσεις. Και η ‘συναινέση’ όμως κρύβει τον κίνδυνο να μην μπορεί να ανταποκριθεί στην πραγματική βούληση του προσαγόμενου, καθώς οι κατηγορούμενοι θεωρούν και έχουν ψευδαίσθηση ότι είναι ανάγκη και έχουν υποχρέωση να ‘καλύπτονται δημοσιογραφικά’ από τα ΜΜΕ, ότι δεν έχουν άλλη επιλογή και μάλιστα ότι πρέπει να ανέχονται τα ΜΜΕ για όλη την υπόλοιπη ζωή τους. Τέλος το αρ.35 παρ.3 του Ν.2172/93 φαίνεται να αμφισβητεί το νόημα και την αξία της ποινικής δικής ως ανώτατος κοινωνικός και δικαστικός θεσμός, που ως τέτοιος δεν μπορεί να βασίζεται και να εξαρτάται στη διάθεση των διαδίκων, παρά μόνο να επιτελεί σπουδαία κοινωνική λειτουργία.

IV. ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΝΙΚΩΝ ΔΙΚΩΝ ΜΕ ΜΕΓΑΛΟ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ⁹

⁹ Καραλή Αθηνά, δημοσιογράφος, ‘Σχολιασμός ποινικών δικών της περιόδου 90-94’, άρθρο στην εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ (Μάρτιος 1995)

1. ΥΠΟΘΕΣΗ ΚΟΣΚΩΤΑ

Από τα μεγαλύτερα μεταπολεμικά σκάνδαλα η υπόθεση της υπεξαίρεσης 32 δισεκατομμυρίων δραχμών από την τράπεζα Κρήτης, με πρωταγωνιστή το Γιώργο Κοσκωτά, φόρτισε το πολιτικό κλίμα κι ήταν η βασική αιτία της πτώσης της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ τον Ιούνιο του 1989.

Σεπτέμβριος 1989 .Η Βουλή κατά πλειοψηφία παραπέμπει ενώπιον του Ειδικού Δικαστηρίου τον Ανδρέα Παπανδρέου, τον αντιπρόεδρο επί κυβερνήσεως ΠΑΣΟΚ Αγαμέμνονα Κουτσόγιωργα, τον Δημήτρη Τσοβόλα, υπουργό Οικονομικών, το Γιώργο Πέτσο, υπουργό Μεταφορών και τον Παναγιώτη Ρουμελιώτη, υπουργό Εθνικής Οικονομίας.

Στις 11 Μαρτίου 1991 αρχίζει στο Ειδικό Δικαστήριο μια από τις σημαντικότερες δικές που πέρασε στην ιστορία ως ‘‘Μεγάλη Δίκη’’ ή ‘Δίκη του Αιώνα’’.

Η ακροαματική διαδικασία κράτησε δέκα μήνες, έγιναν 142 συνεδριάσεις και μεταδόθηκαν απ’ευθείας από την κρατική και την ιδιωτική τηλεόραση. Συνολικά κατέθεσαν 109 μάρτυρες ενώ στο εδώλιο κάθισαν οι δυο πρώην υπουργοί κύριοι Τσοβόλας και Πέτσος και Αγαμέμνων Κουτσόγιωργας. Ο Ανδρέας Παπανδρέου δεν μετείχε σε κανένα στάδιο της δικαστικής διαδικασίας ενώ η κεντρική Επιτροπή του ΠΑΣΟΚ χαρακτήρισε την παραπομπή ως πολιτική δίωξη.

Ένα μήνα μετά την έναρξη της δίκης, στις 11 Απριλίου, ο Κουτσόγιωργας υπέστη σοβαρό εγκεφαλικό και καρδιακό επεισόδιο και πέθανε μια βδομάδα αργότερα.

Στις 2 Ιουνίου εκδόθηκε από τις ΗΠΑ ο Γιώργος Κοσκωτάς και κατέθεσε στις 15 Ιουλίου χωρίς να παρουσιάσει νέα στοιχεία όπως υποσχόταν επαναλαμβάνοντας τους ισχυρισμούς του για επαφές με τον Ανδρέα Παπανδρέου κι ανθρώπους του περιβάλλοντος του. Πλαστό αποδείχτηκε το περίφημο σημείωμα που ο Κοσκωτάς εμφάνισε ως ιδιόχειρο του Ανδρέα Παπανδρέου και το οποίο στοιχειοθετούσε τον δήθεν χρηματισμό του.

Ο άνθρωπος που συντάραξε την πολιτική ζωή του τόπου ο Γιώργος Κοσκωτάς στις 24 Οκτωβρίου κλήθηκε και πάλι στο Δικαστήριο να δώσει εξηγήσεις. Αποδοκιμάστηκε από όλους τους παράγοντες της δίκης, δικαστές και κατήγορους. Τη κατάθεση Κοσκωτά σφράγισε η φράση που είπε ο πρόεδρος του Ειδικού Δικαστηρίου ‘Πηγαίνετε το μαρτυρά εκεί από όπου ήρθε’.

Χαμηλών τόνων, ήταν κατά τη διάρκεια της δίκης ο κ. Πέτσος ενώ ο κ. Τσοβόλας είχε συνεχείς αντεγκλήσεις με τον πρόεδρο του δικαστηρίου που τον οδήγησαν και στην αποβολή του για απρεπή συμπεριφορά.

Στις 4 Ιανουαρίου 1992 ο πρόεδρος κήρυξε το πέρας της ακροαματικής διαδικασίας. Η απόφαση εκδόθηκε δέκα τρεις ημέρες αργότερα στις 3.30 μετά τα μεσάνυκτα της 17^{ης} Ιανουαρίου 1992.

Ο Ανδρέας Παπανδρέου αθώωθηκε κατά πλειοψηφία.

Ο Δημήτρης Τσοβόλας καταδικάστηκε σε δύομισι χρόνια φυλάκιση και στέρηση των πολιτικών του δικαιωμάτων για δυο χρόνια και Γεώργιος Πέτσος καταδικάστηκε σε δέκα μήνες φυλάκιση με αναστολή και στέρηση επίσης των πολιτικών του δικαιωμάτων.

2. ΑΓΕΤ-ΥΠΟΚΛΟΠΕΣ

Σε μια εποχή που όλοι μιλούν για κρίση της αξιοπιστίας των πολιτικών , των θεσμών αλλά και της ίδιας της κοινωνίας, η ιστορία των παραπομπών του 89 επαναλαμβάνεται.

Αυτή τη φορά προ των πυλών του Ειδικού Δικαστηρίου βρίσκεται ο πρώην πρωθυπουργός και επίτιμος πρόεδρος της ΝΔ Κωνσταντίνος Μητσοτάκης και δυο πρώην υπουργοί του ίδιου κόμματος, οι κύριοι Α.Ανδριανopoulos και Ι. Παλαιοκρασσας. Ο λόγος για τις υποθέσεις των τηλεφωνικών υποκλοπών και της ΑΓΕΤ

Πρωταγωνιστής ο Χρήστος Μαυρίκης και ο απόστρατος στρατηγός Νίκος Γρυλλάκης, σύμβουλος του κ. Μητσοτάκη.

Η πώληση της ΑΓΕΤ το 1992 στην Ιταλική εταιρεία Καλτσεστρούτσι δρομολόγησε αλυσίδα δικαστικών ερευνών και παραπομπών.

3. ΔΙΚΗ ΝΑΣΙΟΥΤΖΙΚ

Από τις πιο συζητημένες ποινικές υποθέσεις , είναι αναμφισβήτητη η περίπτωση του Αθανάσιου Νάσιουτζικ πρώην προέδρου της εταιρίας Ελλήνων Λογοτεχνών, ο οποίος κατηγορήθηκε για την αγρία δολοφονία του συγγραφέα Αθανάσιου Διαμαντόπουλου μέσα στο σπίτι του στο Κολωνάκι τον Σεπτέμβριο του 1984. Ο Νάσιουτζικ από τη πρώτη στιγμή της σύλληψης του αρνείται ότι είναι δράστης της δολοφονίας .Σήμερα είναι στις φυλάκες εκτίοντας ποινή κάθειρξης δέκα έξι χρόνων.

Ίσως είναι ο μοναδικός κατηγορούμενος στα δικαστικά χρονικά που έχει δικαστή τέσσερις φορές για το ίδιο αδίκημα και έχουν εκδοθεί τόσο διαφορετικές αποφάσεις. Ισόβια κάθειρξη τη πρώτη φορά, δυο φορές κρίθηκε αθώος κατά πλειοψηφία και την τέταρτη και τελευταία του επιβλήθηκε η ποινή της πρόσκαιρου καθειρήξεως.

4. ΔΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΩΝ ΣΕΚΟ

Μια από τις πτυχές του σκανδάλου Κσκωτά ,οι καταθέσεις των δημόσιων επιχειρήσεων και οργανισμών στην Τράπεζα Κρήτης απασχόλησαν εκτός από το Ειδικό Δικαστήριο και την τακτική δικαιοσύνη.

Στη τριμελές Εφετείο κακουργημάτων το 1992 έγινε η δική δέκα διοικητών δημόσιων επιχειρήσεων οι οποίοι αντιμετώπισαν κατηγορίες σε βαθμό κακουργήματος και καταδικάστηκαν σε ποινές κάθειρξης από δυο ως και δέκα τρία χρόνια.

Η δική αυτή στιγματίστηκε κυρίως από τα πρωτοφανή επεισόδια που έγιναν στο δικαστήριο κατά την επαγγελία της απόφασης .Μικρόφωνα και κέρματα εκσφενδονίστηκαν προς τους δικαστές από συνηγόρους των κατηγορούμενων και αλλά πρόσωπα που ήταν στο ακροατήριο. Ακολούθησε δικαστική ερευνά και οι υπεύθυνοι των επεισοδίων εντοπίστηκαν μέσα από τις βιντεοκασέτες των

τηλεοπτικών καναλιών. Ποινικές ευθύνες αποδόθηκαν σε έξι δικηγόρους ,τρεις πολίτες , ενώ ζητήθηκε η άρση της ασυλίας εννέα βουλευτών του ΠΑΣΟΚ

5. ΣΑΤΑΝΙΣΤΕΣ

Φρικιαστικές και πρωτόγνωρες για τα Ελληνικά δεδομένα , ήταν οι αποκαλύψεις για τη δράση των νεαρών σατανιστών.

Συνελήφθησαν και προφυλακίστηκαν τρία νέα παιδιά , που ομολόγησαν ότι έκαναν τελετές μαύρης μαγείας .Ο Ασημάκης Κατσούλας, που φέρεται ως ο εγκέφαλος της ομάδας ο Μανόλης Δημητροκαλλης και η Δημητρα Μαργετη.

Σύμφωνα με το κατηγορητήριο, οι νεαροί που πολιτογραφήθηκαν ως σατανιστες, διέπραξαν μέχρι και τελετουργικές δολοφονίες. Θύματα τους η 14χρονη Θεοδώρα Συροπουλου και Γαριφαλιά Γκούρκα , 29 χρόνων, μητέρα ενός παιδιού.

Οι απολογίες τους στον ανακριτή, περιείχαν ανατριχιαστικές λεπτομέρειες για τη δράση τους, για τις τελετές μαύρης μαγείας και τον τρόπο μύησης νεαρών κυρίως γυναικών. Από το υλικό της δικογραφίας, οι πολύπλοκες καταθέσεις και απολογίες, δημοσιεύθηκαν και πολλοί μίλησαν για υπερβολή. Δεν ήταν όμως υπερβολική η όλη υπόθεση που δικαίως συγκλόνισε το πανελλήνιο

Πάντως μετά τη δημοσιοποίηση που έλαβε η ανακριτική διαδικασία οι δικαστικές αρχές απαγόρευσαν τη δημοσίευση άλλων στοιχείων. Ψυχίατροι χαρακτήρισαν τους πρωταγωνιστές, ως άτομα χωρίς σοβαρή υποδομή και σταθερή προσωπικότητα. Ο εισαγγελέας υπέβαλε πρόταση στο δικαστικό συμβούλιο και ζήτησε την παραπομπή σε δική των τριών βασικών κατηγορούμενων και τεσσάρων ακόμα ατόμων για δυο φόνους και σωρεία κακουργημάτων.

6. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΔΟΥΡΗΣ

Σαράντα ενός ετών, πατέρας έξι παιδιών. Καταδικάστηκε σε ισόβια κάθειρξη και επιπλέον είκοσι χρόνια, γιατί δολοφόνησε τον εξάχρονο γιο του, αφού πρώτα τον κακοποίησε φρικτά και τον βίασε. Στους τίτλους των εφημερίδων πέρασε ως “κτήνος”, “ανθρωπόμορφο τέρας” και άλλα πολλά.

Το έγκλημα έγινε στην Ερμιόνη την Πρωτοχρονιά του 1993. Αρχικά ο Δούρης παρίστανε τον ανήξερο και δήλωσε στην αστυνομία την εξαφάνιση του παιδιού. Τρεις μέρες αργότερα βρήκε ο ίδιος το πτώμα του παιδιού σε ένα σοκάκι στο σπίτι του. Στο αστυνομικό τμήμα ομολόγησε ότι αυτός είναι δράστης. ‘Σκοτώστε με αφού σκότώσα’, είχε πει τότε. “Όλα έγιναν σε μια στιγμή νευρικής κρίσης”.

Το μικρό σπίτι της οικογένειας Δούρη στην Ερμιόνη πολιορκήθηκε από τις κάμερες και τους δημοσιογράφους, ενώ οι κάτοικοι άρχισαν να αναθυμούνται περιστατικά του παρελθόντος, ενισχύοντας την φρικαλέα εικόνα ενός πατέρα που υπερέβη τα όρια της πιο νοσηρής φαντασίας. Το ανάθεμα που έριξαν όλοι στο Δούρη, οδήγησε στην απομόνωση των πέντε παιδιών της οικογενειας,που δεν πίστευαν ότι ο πατέρας τους ήταν ο δράστης της δολοφονίας του αδερφού τους.

Διαβάζοντας τα δημοσιεύματα της εποχής βλέπουμε ότι τα παιδιά ήταν απομονωμένα από καιρό, αφού τα δυο κορίτσια τουλάχιστον, αν και φοιτούσαν στο Δημοτικό και στις δυο πρώτες τάξεις του Γυμνασίου, δεν ξέρουν γραφή και ανάγνωση.

Τον νόμο του Λιντς επιχείρησαν να επιβάλλουν στη φυλακή για τον Δούρη οι ίδιοι οι συγκρατούμενοι του οι οποίοι τον ξυλοκόπησαν αγρία κατά τη μεταφορά του στις φύλακες της Κέρκυρας. Στο δικαστήριο ο Δούρης πήρε πίσω την ομολογία του, υποστήριξε ότι είναι αθώος, ενώ στο πλευρό του στάθηκαν η γυναίκα του και τα παιδιά του.

V. Η ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΔΥΟ ΕΝΝΟΜΩΝ ΑΓΑΘΩΝ

Καταλήγοντας, καθίσταται φανερό ότι η λύση του πολύ σημαντικού νομικού και κοινωνικού προβλήματος της παρέμβασης των ΜΜΕ στη δικαιοσύνη, προσκρούει στη σύγκρουση δυο έννομων αγαθών. Πιο συγκεκριμένα, από το ένα μέρος υπάρχει η υποχρέωση της πολιτείας να κατοχυρώσει τη συνταγματικά προστατευόμενη ελευθέρια του τύπου (αρ.14 παρ.2 Σ) και το συναφές δικαίωμα της ενημέρωσης των πολιτών από τα ΜΜΕ, και από το άλλο η ανάγκη προστασίας τόσο των παραπάνω ατομικών δικαιωμάτων (αρ.4-25 Σ) , χάριν των οποίων άλλωστε προστατεύεται και η ελευθέρια του τύπου, όσο και του δικαιώματος κάθε πολίτη να απαιτήσει μια δίκαιη και ανεπηρέαστη δική. Επίσης πρέπει να διαφυλαχθούν:

- i. Το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορούμενου αρ.6 Διεθ. Συμβ. για τα ατομικά δικαιώματα.
- ii. Ο θεσμός της δικαιοσύνης, όπως προβλέπεται στα άρθρα 87-100 του Συντάγματος και
- iii. Η αρχή της διάκρισης των εξουσιών καθώς έμμεσα παραβιάζεται όταν οι νόμοι της πολιτείας επιτρέπουν στα ΜΜΕ να επεμβαίνουν στο έργο της δικαιοσύνης.

Στη σύγκρουση αυτή φαίνεται να επικρατεί μια κάπως ευνοούμενη ελευθέρια ενημερώσεως σε βάρος των ατομικών δικαιωμάτων των πολιτών, των δικαιωμάτων των κατηγορούμενων και εκείνων των δικαστικών λειτουργιών, σε βάρος δηλαδή της ανεπηρέαστης λειτουργίας της δικαιοσύνης.

Αναλυτικότερα, υποστηρίζουν οι περισσότεροι την υπεροχή της ελευθερίας της ενημέρωσης βασιζόμενοι στα (αρ.93 παρ.2 του Σ) και (αρ.5 παρ.1 της Ευρωπαϊκής σύμβασης δικαιωμάτων του ανθρώπου), δηλώνοντας ότι στη σύγχρονη, πολυάνθρωπη μαζική κοινωνία η δημοσιότητα υλοποιείται, ουσιαστικά μόνο μέσα από τη λειτουργία του τύπου, που μπορεί να εξασφαλίσει, μέσω ιδίως του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης την συμμετοχή στη δίκη ως ακροατή ενός ολόκληρου λαού, όταν το αντικείμενο της δίκης τον ενδιαφέρει.

Η αποδοχή όμως μιας τέτοιας άποψης και η πλήρης καθιέρωση της έμμεσης λαϊκής δημοσιότητας δεν θα μπορούσε να είναι αποδεκτή λύση όπως φυσικά και παράλογος θα ήταν και ο πλήρης και ολοκληρωτικός αποκλεισμός της προς όφελος της προστασίας του δικαίου.

Η πείρα έχει δείξει ότι δεν είναι το μέσο (τα ΜΜΕ, η τηλεόραση, το ράδιο, η εφημερίδα), αλλά η χρήση τους που εγκυμονεί κίνδυνους. Το πρόβλημα είναι η παράλληλη δικαιοσύνη που αναπτύσσεται από ρεπόρτερ και δημοσιογράφους που κατασκευάζουν ενόχους. Επίσης η χωρίς περιορισμούς δημοσιότητα που εκθέτει,

σχολιάζει, επαινεί, κατηγορεί γεγονότα προσωπικής ζωής, μπορεί να αποτελέσει πρόσχημα για την επιβολή ηθικοπλαστικών προτύπων και συμπεριφορών που είναι δεσποτισμοί, εξίσου απειλητικοί για την αξιοπρέπεια του ανθρώπου και της δημοκρατίας. Είναι φανερό λοιπόν ότι κανένα από τα δυο έννομα αγαθά, σε καμία από τις δυο ακραίες παραμέτρους του δεν συμβαδίζει με τη λογική, παραβλέπει συνάμα να ικανοποιήσει τις αντίρροπες θέσεις.

Η πρόσφορη επιλογή είναι η μέση λύση. Εκείνη δηλαδή που για την προστασία του κατηγορούμενου θα εξασφαλίσει και την αξίωση για έλεγχο της δικαστικής εξουσίας και ενημέρωση του κοινού θα ικανοποιεί ο Μ. 2172/93 ο οποίος κατήργησε το αρ.28 του Ν.2145/1993, προέβλεψε στο αρ.35 παρ.4 εδ.β ότι το δικαστήριο με ειδική αιτιολογημένη απόφαση του μπορεί να απαγορεύσει τη μαγνητοφώνηση ή βιντεοσκόπηση και την τηλεοπτική ή ραδιοφωνική μετάδοση της δίκης, μόνο αν υποβληθεί σχετικό αυτών από κατηγορούμενο ή παθόντα και η δίκη σεν συνδέεται με τη δημόσια ζωή.

Καταλήγοντας λοιπόν, καθίσταται φανερό πόσο εξαιρετικά λεπτή και δύσκολη αφ' ενός διαδικασία είναι ο συγκερασμός και η σωστή στάθμιση της προστασίας της προσωπικότητας και της ιδιωτικής ζωής των ατόμων , και των αναγκών πληροφόρησης της κοινής γνώμης αφ'ετέρου , από τα ΜΜΕ. Παρά οποιαδήποτε δικονομική πρόβλεψη, αυτή η διαδικασία είναι σε πολύ μεγάλο βαθμό έργο της ευφυΐας και της δεξιότητας των δικαστικών. Αλλά και οι δημοσιογράφοι απ' την άλλη μεριά οφείλουν να παίρνουν πάντα τη σωστή θέση μπροστά στη σύγκρουση ανάμεσα στην απαραβίαστη πλευρά της ζωής και την πληροφόρηση του κοινού, προβάλλοντας και ανυψώνοντας διαρκώς την επαγγελματική και την πολιτική συνείδηση της κουλτούρας τους, την αίσθηση των ευθυνών και των καθηκόντων που έχει ο καθένας από εμάς ως πολίτης.

Β' ΜΕΡΟΣ

Η ΠΑΡΕΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΜΜΕ ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

I. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΒΟΛΗΣ ΤΩΝ ΜΜΕ

Όλες οι μορφές επικοινωνίας μπορεί να επηρεάσουν τον τρόπο με τον οποίο βλέπουμε τους εαυτούς μας, τους γύρω μας και ακόμη τον τρόπο με τον οποίο σχεδιάζουμε τις πράξεις μας και διαμορφώνουμε την καθημερινότητά μας.

Τα ΜΜΕ συγκεκριμένα επηρεάζουν μακροπρόθεσμα όχι μόνο τα άτομα, αλλά επίσης και τον πολιτισμό, το πεδίο της γνώσης, τους κανόνες και τις αξίες της κοινωνίας. Και αυτό διότι τα ΜΜΕ διαθέτουν μια σειρά από εικόνες, ιδέες και εκτιμήσεις , από τις οποίες το κοινό μπορεί να επιλέξει και να διαμορφώσει τις δικές του στάσεις. Για παράδειγμα , στη σφαίρα της προσωπικής σεξουαλικής συμπεριφοράς, παρέχουν σωρευτικά μια άποψη για το τι είναι φυσιολογικό, τι επικροτείται και τι απορρίπτεται. Φαίνεται λοιπόν να παρέχουν, σε διάφορες κοινωνικές καταστάσεις ένα σχετικά «ορισμό της κατάστασης» και μια εικόνα της

επικρατούσας αντίληψης, η οποία με τη σειρά της συντελεί στη διαμόρφωση της ανταπόκρισης των ατόμων σε συγκεκριμένα ζητήματα και γεγονότα.

Η βασική μακροπρόθεσμη επίδραση των ΜΜΕ είναι ότι παρέχουν όχι ξεχωριστά και μεμονωμένα μηνύματα, αλλά ολόκληρες σειρές ή συστήματα μηνυμάτων, τα οποία έχουν παρόμοια χαρακτηριστικά. Κυρίως σε θέματα όπως η άτυπη εκμάθηση κοινωνικών ρόλων ή κανόνων, η μετάδοση και η ισχυροποίηση των βασικών κοινωνικών αξιών, η τάση των ΜΜΕ να μεταδίδουν έμμεσα μια ιδεολογία κτλ. Τα ΜΜΕ δηλαδή μεταβάλλουν τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τους άλλους και το κοινωνικό περίγυρο, καθώς όλοι ζούμε σε ένα κόσμο όπου όλοι χρησιμοποιούν τα ΜΜΕ για την ενημέρωσή τους και την ψυχαγωγία τους. Με την ικανότητα που έχουν να μεταδίδουν και να διανέμουν σχεδόν αυτόματα την πληροφορία, αντιπροσωπεύουν μεταβολές που πολλές φορές δεν τις αντιλαμβανόμαστε άμεσα.

Ούτε όμως και τα ΜΜΕ τα καταλαβαίνουμε, γιατί απλά η παρουσία τους έχει επιβληθεί τόσο πολύ στην καθημερινή μας ζωή, που τείνουμε να τη θεωρούμε δεδομένη και παράλληλα να αγνοούμε τις βιομηχανίες που οργανώνουν και ελέγχουν τόσο το περιεχόμενό της όσο και την ανάπτυξή τους. Οι επαγγελματίες των ΜΜΕ, αναφορικά με τον ρόλο των ΜΜΕ στην σύγχρονη κοινωνία, δηλώνουν ξεκάθαρα ότι επιδιώκουν το κέρδος. Οι διαφημιστές από την άλλη πλευρά, οι οποίοι επιδοτούν την παραγωγή και τη διανομή του περιεχομένου των περισσότερων ΜΜΕ, θεωρούν ότι το μόνο που επιζητούν είναι να εξασφαλίσουν αποδοτική διανομή και πώληση του προϊόντος τους. Το δε κοινό φαίνεται συνήθως ικανοποιημένο από το περιεχόμενο των ΜΜΕ διασκεδάζοντας ενώ οι κοινωνικοί επιστήμονες τέλος υποστηρίζουν ότι τα ΜΜΕ έχουν άμεση και καταλυτική επίδραση στη ζωή όλων μας, καθώς ενημερώνουν και ψυχαγωγούν.

II. ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟ Ή ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΒΟΛΗΣ ΤΩΝ ΜΜΕ.

Η σχέση του ατόμου με τα ΜΜΕ και κυρίως με την τηλεόραση βασίζεται στην ανάγκη να ικανοποιήσει το άτομο μέσω αυτών πρωταρχικές και βασικές του ανάγκες. Συγκεκριμένα, τα ΜΜΕ ενημερώνουν, ψυχαγωγούν, εκπαιδεύουν, μας κρατούν συντροφιά με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, μας ανακουφίζουν και μας παρηγορούν. Επιτελούν δηλαδή σε σχέση με το άτομο, αρχαϊκές και μητρικού τύπου συναισθηματικές λειτουργίες.

Όσον αφορά την τηλεόραση ως συγκεκριμένο μέσο αλλά και ως συγκεκριμένο πια αντικείμενο τηλεθέασης, αυτή μας φέρνει σε επαφή με εικόνες, με την ευρύτερη σημασία του όρου, δηλαδή με ηχητικές ή οπτικές εικόνες, με αναπαραστάσεις και όχι με τα ίδια πράγματα. Τα πράγματα δηλαδή απουσιάζουν από το αντιληπτό πεδίο του τηλεθεατή, εκπροσωπούμενα από τις εικόνες τους. Με αυτόν τον τρόπο η τηλεόραση βάζει τον τηλεθεατή σε μια θέση ηδονοβλεπτικού τύπου, ο οποίος βλέπει χωρίς να μπορεί να πιάσει, χωρίς να έχει αντικείμενο ο πόθος του αλλά παρόλα αυτά να κάνει σαν να είναι πραγματικά μπροστά του.

Οι διαφημίσεις και οι σεξουαλικού περιεχομένου σκηνές επιτελούν κατά τον πλέον ξεκάθαρο και αδιαμφισβήτητο τρόπο αυτό που περισσότερο έμμεσα και συγκαλυμμένα γίνεται με το σύνολο του προγράμματος.

Αναλυτικότερα, οι διαφημίσεις σε όλα τα ΜΜΕ, υπενθυμίζουν στα άτομα ότι διαρκώς κάτι τους λείπει και φυσικά το κενό αυτό, αυτή η πρωταρχική έλλειψη δεν γεμίζει ποτέ, γιατί κανένα αντικείμενο της κατανάλωσης δεν μπορεί να καλύψει τελικά αυτό που πραγματικά λείπει. Έτσι, ο διαφημιστικός λόγος μπορεί να παραμείνει ανεξάντλητος, προσφέροντας στους αποδέκτες του παρήγορες ελπίδες, που όμως είναι καταδικασμένες κατά βάθος να μην επαληθεύονται ποτέ, όσο «καλά» και αν είναι τα προϊόντα που διαφημίζονται.

Είναι προφανές επίσης, από την άλλη μεριά, ότι και οι σεξουαλικές σκηνές απευθύνονται ακατάσχετα στην σεξουαλική πείνα του τηλεθεατή. Το μόνο που τελικά ικανοποιείται μέσα από όλα αυτά, μέσα δηλαδή από την τηλεθέαση, δεν είναι άλλο από την ίδια την ανικανοποίηση. Επιπλέον, τα ΜΜΕ και συγκεκριμένα η τηλεόραση, έχουν μιας δομικής σημασίας ικανότητα να ανατρέπουν τις τάξεις των αποστάσεων των πραγμάτων και των γεγονότων, δημιουργώντας κατά κάποιο τρόπο μια δικής τους πρακτική, όπου το πολύ μακρινό μπορεί ξαφνικά να γίνεται κοντινό, ενώ το πολύ κοντινό να γίνεται πολύ μακρινό κ.ο.κ.

Για παράδειγμα, μια καταστροφική πυρκαγιά μπορεί μέσω των ΜΜΕ να έρθει πολύ κοντά σε μας, μέσα στο ίδιο μας το σπίτι, (με τους ανθρώπους γύρω να κλαίνε και να οδύρονται για τη κατεστραμμένη περιουσία και τα χαμένα υπάρχοντά τους), αν και αυτό είναι κάτι που συνέβαινε πολύ μακριά. Παράλληλα όμως τα ΜΜΕ και η τηλεόραση επιδιώκουν πάντοτε να «παίζουν» πάνω στα συναισθήματα. Ενώ φέρνουν τόσο κοντά μας, σε απόσταση αναπνοής, σαν απειλητικά να έρχονται όλα τα μακρινά 'κακά' πράγματα με τον φόβο του δικού μας θανάτου να τα συνοδεύει, καταφέρνουν τελικά τα ΜΜΕ να τα «κρυώνουν» όλα αυτά, να τα βάζουν στην σωστή απόσταση, να μας καθησυχάζουν.

Ακριβώς γι' αυτό τα ΜΜΕ έχουν την τεράστια δύναμη που έχουν. Όχι δηλαδή τόσο εξαιτίας της ιδιαίτερης τεχνολογίας και της ηλεκτρονικής εικόνας που σήμερα ειδικά έχουν, αλλά αντίθετα λόγω αυτής της ψυχολογικής και συναισθηματικής σχέσης που έχουν με το κοινό και της δύναμης που ασκούν σε αυτό. Γι' αυτό και άλλωστε τα ΜΜΕ είναι σήμερα μια αδιαφιλονίκητη εξουσία και μάλιστα εγκαθιδρυμένη όχι με την αστυνομία, τον στρατό, τα δικαστήρια αλλά με μια μητρικού τύπου επιβολή, που «δουλεύει» περισσότερο αποτελεσματικά δια του θαυμασμού και της αγάπης.

III. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΒΟΛΗΣ ΤΩΝ ΜΜΕ

Αναμφισβήτητα τα ΜΜΕ αποτελούν την τέταρτη εξουσία του κράτους. Είναι δε εξαιρετικά ιδιόμορφα κέντρα εξουσίας, αφού από τη φύση τους αποτελούν βασικό μέσο της ελευθερίας έκφρασης και της απαραίτητης για τη δημοκρατία ενημέρωσης, ασκούν δε και έλεγχο της εξουσίας. Αυτή η ιδιομορφία δημιουργεί ιδιαίτερα προβλήματα στην κλασική αρχή μιας συντεταγμένης πολιτείας, που επίβαλλε τον έλεγχο και την εξισορρόπηση των διαφόρων κέντρων εξουσίας.

Κάθε έλεγχος, κάθε περιορισμός ενέχει τον κίνδυνο να αποβεί εις βάρος της ελευθερίας έκφρασης και του δημοκρατικού διαλόγου, ενώ η απουσία ελέγχου ενέχει τον κίνδυνο της δημιουργίας μιας ανεξέλεγκτης υπερεξουσίας.

Το θέμα λοιπόν συνίσταται στο τι είδους έλεγχοι πρέπει να θεσμοθετηθούν, σε ποιο όργανο πρέπει να ανατεθούν και γενικά πως είναι δυνατόν αν συμβιβασθεί το δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης με το δικαίωμα των πολιτών στην πληροφόρηση. Συγκεκριμένα, είναι αναγκαίο να τονιστεί ότι ένα δημοκρατικό πολίτευμα, ένα κράτος δικαίου επιτάσσει ότι κανένας, ούτε βεβαίως τα ΜΜΕ δεν είναι υπεράνω των νόμων. Επίσης, όσον αφορά την ενημέρωση, μια ευνομούμενη πολιτεία πρέπει να επιτάσσει την εξασφάλιση πολυφωνίας και να προσπαθεί να αποτρέπει τη δημιουργία μονοπωλίων ή ολιγοπωλίων στον τομέα αυτό. Τα δύο αυτά στοιχεία σχετίζονται μεταξύ τους αφού η ύπαρξη μονοπωλίου έχει ως συνέπεια την συγκέντρωση παντοδύναμης εξουσίας, η οποία μπορεί να περιφρονεί τους νόμους.

Στην Ελλάδα συμβαίνει αρκετά συχνά τα ΜΜΕ να παραβιάζουν τους νόμους χωρίς καμία συνέπεια. Αναλυτικότερα:

1) Διατάξεις που ρυθμίζουν τη λειτουργία των τηλεοπτικών σταθμών

Κανένας τηλεοπτικός σταθμός δεν τηρεί κατά γράμμα τους κανόνες που αποτελούν το ισχύον ρυθμιστικό πλαίσιο για τη ραδιοτηλεόραση και πιο συγκεκριμένα τον Ν.2328/1995¹⁰ και τα ΠΔ.213/1995 και ΠΔ.310/1996¹¹, οι οποίοι πέραν από τους όρους και τις υποχρεώσεις που καταγράφουν, υποδηλώνουν κυρίως ότι η ιδιωτική τηλεόραση εκμεταλλεύεται αγαθό, τις συχνότητες, που το Δημόσιο τις παραχωρεί και επομένως οφείλουν τα ΜΕ να έχουν κοινωνική αποστολή. Φυσικά κανένα κανάλι σήμερα δεν εκχωρεί κατ'έτος στο κράτος ποσοστό των καθαρών κερδών της εταιρίας ως συνέχεια της καταργημένης πλέον "σύμβασης παραχώρησης" (αρθ.5 Ν.1866/1989).

2) Διαφημίσεις

Μόνιμες είναι οι παραβιάσεις από τα ΜΜΕ στον έντυπο και τηλεοπτικό χώρο, που αφορούν τον επιτρεπτό χρόνο διαφήμισης¹²¹³ κατά ημέρα και ώρα, που σύμφωνα με την οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν μπορεί να ξεπερνά το 15% του καθημερινού χρόνου μετάδοσης, ούτε τα 12 λεπτά στο διάστημα μιας ώρας. Το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης εξουσιοδοτείται να ελέγχει τέτοιες παρεμβάσεις. Ακόμη, οι διαφημίσεις παιδικών παιχνιδιών έχουν κατακλύσει την τηλεόραση όλες τις ώρες, ενώ απαγορεύεται να προβάλλονται από τις 7 το πρωί μέχρι τις 10 το βράδυ.

¹⁰ Ν.2328/1995 (ΦΕΚ Α 159/03.08.1995). "Νομικό καθεστώς της ιδιωτικής τηλεόρασης και της τοπικής ραδιοφωνίας, ρύθμιση θεμάτων της ραδιοτηλεοπτικής αγοράς και άλλες διατάξεις".

¹¹ ΠΔ.310/1996 ΦΕΚ Α 214/29.08.1996). "Για τον έλεγχο της διαφάνειας στον ευρύτερο χώρο των ΜΜΕ.

¹² Αρθ.3 Ν.2328/1995 "Αρχές εκπομπών και διαφημίσεων, δικαίωμα απάντησης. Προστασία της προσωπικότητας και του ιδιωτικού βίου- Προστασία της παιδικής ηλικίας- Ορθή χρήση της Ελληνικής γλώσσας".

¹³ Κανονισμός ΕΣΡ 2/1991 "Περί δεοντολογίας ραδιοτηλεοπτικών διαφημίσεων"

3) Προστασία Ανηλίκων

Πορνογραφικές σκηνές και σκηνές άσκοπης βίας προβάλλονται και σε χρόνο που συνηθίζουν να παρακολουθούν ανήλικοι¹⁴. Είναι συνήθεις επίσης οι συνεντεύξεις με ανήλικους που καλούνται να σχολιάσουν εγκλήματα και άλλα τέτοια παρόμοια θεάματα τα οποία συνιστούν προσβολή για κάθε ανθρώπινη ύπαρξη και ιδιαίτερα για τα αθώα μάτια ανηλίκων παιδιών.

4) Παραβιάσεις Θεμελιωδών Ατομικών Δικαιωμάτων

Η παραβίαση της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής των ανθρώπων, του απορρήτου, της επικοινωνίας και των δικαιωμάτων των κατηγορουμένων είναι συνήθεις πρακτικές των ελληνικών ΜΜΕ. Η τιμή και η υπόληψη του ανθρώπου δεν¹⁵ έχουν καμία αξία. Η νομοθεσία προβλέπει δικαίωμα επανόρθωσης ή απάντησης όταν τηλεοπτική πχ. εκπομπή προσβάλλει την τιμή ή την υπόληψη κάποιου ή βλάπτει τα επαγγελματικά του συμφέροντα¹⁶.

5) Παραβιάσεις Κωδικών Δεοντολογίας ΕΣΡ

Το ΕΣΡ, το ανεξάρτητο όργανο που έχει επιφορτισθεί με την άσκηση του κατά το Σύνταγμα «άμεσου ελέγχου του κράτους» ελάχιστες μόνο φορές έχει επιβάλλει κυρώσεις στις παραβιάσεις των κωδικών δεοντολογίας του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, οι οποίες θα μπορούσαν να φθάσουν και μέχρι την προσωρινή ανάκληση άδειας του σταθμού.¹⁷

6) Πλήγμα για την ισότητα των 2 φύλων η επίθεση της τηλεόρασης κατά της γυναίκας.

Στην Ελλάδα η τηλεόραση έχει εξαπολύσει μια πρωτοφανή σε έκταση και αγριότητα επίθεση κατά της γυναίκας¹⁸. Κίνηση με ιδιαίτερη νομική σημασία καθώς τα ΜΜΕ καταφέρνουν έτσι να πλήξουν το ατομικό δικαίωμα της ισότητας των δύο φύλων (αρ. 4 παρ. 2 Σ) και την αρχή προστασίας της προσωπικότητας και της αξιοπρέπειας του ατόμου (αρ. 2 παρ. 1Σ). Όχι μόνο οι χυδαίες μεταμεσονύχτιες εκπομπές των περιθωριακών καναλιών το κάνουν αυτό, αλλά και τα μεγάλα κανάλια εμφανίζουν συστηματικά το γυναικείο σώμα ως ηδονοβλεπτικό αντικείμενο του

¹⁴ Ν.2101/1992 (ΦΕΚ Α 192/02.12.1992) "Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού". Και αρθ. 3 Ν.2328/1995.

¹⁵ Νδ. 53/1974 "Περί κυρώσεως της εν Ρώμη και 4^{ης} Νοεμβρίου 1950 υπογραφείσης Συμβάσεως δια την προάσπισιν των δικαιωμάτων του

¹⁶ Ν.1178/1981 (ΦΕΚ 187/16.07.1981) "Περί αστικής ευθύνης του τύπου και άλλων τινών διατάξεων".

¹⁷ Κανονισμοί 1,2,3,4/1991 ΕΣΡ και Οδηγίες Συστάσεις ΕΣΡ (1,2/1997) -(5,6,7,11/1998)

¹⁸ Ν. 927/1979 (ΦΕΚ Α139/28.06.1979) "Περί κολασμού πράξεων ή ενεργειών αποσκοπούσων εις φυλετικής διακρίσεις".

άνδρα, υποδηλώνοντας ότι μοναδικός προορισμός της γυναίκας είναι να διασκεδάζει άνδρες. Η επίθεση αυτή ενισχύεται και από ειδικού τύπου έντυπα (μηνιαία περιοδικά) όπου τα ρατσιστικά σχόλια κατά των γυναικών και τα μισογύνικα αστεία κυριαρχούν και προβάλλονται.

Το φαινόμενο της ασυλίας των ελληνικών ΜΜΕ εξηγείται από τη μια μεριά από την αναμφισβήτητη δύναμη και εξουσία που έχει έμφυτη το μέσο αυτό αλλά κυρίως στην έλλειψη πολυφωνίας και ανταγωνισμού στα ΜΜΕ.

Ο ν. 1866/1989 περιέχει αυστηρές διατάξεις που αποσκοπούν στην αποτροπή δημιουργίας ολιγοπωλίων στο χώρο των ΜΜΕ. Απαγορεύεται σε ιδιώτη ή συγγενείς του μέχρι τετάρτου βαθμού να κατέχει πάνω από 25% του μετοχικού κεφαλαίου της ανώνυμης εταιρίας που παίρνει άδεια ιδρύσεως τηλεοπτικού σταθμού, απαγορεύεται στο ίδιο φυσικό ή νομικό πρόσωπο να μετέχει εν όλω ή εν μέρει σε δεύτερο τηλεοπτικό σταθμό της ιδιοκτησίας ή υπό άλλη ιδιότητα όπως μέτοχος, διαχειριστής ή μέλος της διοίκησης, απαγορεύεται η εκχώρηση της εκμετάλλευσης ή χρήσης του τηλεοπτικού σταθμού. Όλες αυτές οι διατάξεις καταστρατηγούνται καθώς είναι γνωστό ότι ορισμένοι ιδιοκτήτες συμμετέχουν σε περισσότερους από έναν σταθμούς και οι περισσότεροι σταθμούς έχουν κατ' ουσίαν έναν και μοναδικό ιδιοκτήτη.

Εκτός όμως από αυτή τη συγκέντρωση σε λίγα πρόσωπα και η συγκέντρωση ιδιοκτησίας διαφορετικών ΜΜΕ πλήττει την πολυφωνία. Η διαπλοκή των εκδοτών με την ραδιοτηλεόραση στη χώρα μας έχει θεσμοθετηθεί καθώς η εμπειρία και η παράδοση στο χώρο σημαίνει και αυτομάτως χορήγηση τηλεοπτικής άδειας από το νόμο. Συνέπεια αυτών είναι η αποδυνάμωση του ελέγχου και της κριτικής, που από τη φύση του ασκεί ο τύπος και αμβλύνει τον ανταγωνισμό που είναι απαραίτητος στον τομέα της ενημέρωσης.

IV. ΜΜΕ - ΒΙΑ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Αναμφισβήτητα τα ΜΜΕ και ιδιαίτερα η τηλεόραση, μας δείχνουν την άσχημη πλευρά της ζωής, τη βίαιη εικόνα του κόσμου που ζούμε. Στις Η.Π.Α. υπολογίζεται ότι ένα παιδί έως ότου γίνει 18 χρόνων θα έχει παρακολουθήσει 200.000 σκηνές βίας, από τις οποίες οι 40.000 είναι δολοφονίες. Σύμφωνα με έρευνα του «TV Guide» στην αμερικάνικη τηλεόραση, μέσα σε 18 ώρες καταμετρήθηκαν 1846 σκηνές βίας, ενώ σε κάθε ώρα τηλεθέασης καταμετρήθηκαν κατά μέσο όρο 6-8 σκηνές βίας¹⁹.

Στη Γερμανία, σύμφωνα με έρευνα του καθηγητή Γιο Γκρέμπελ, το 1999, στα γερμανικά τηλεοπτικά κανάλια κάθε εβδομάδα θανατώνονταν με όπλο ή με μαχαίρι, στραγγαλιζόνταν, καίγονταν και γενικώς δολοφονούνταν έως 4.000 άτομα. Μόνο τα

του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών' αρθ. 6,2,8.

¹⁹ TV Guide «Violence on tv» 22 Αυγούστου 200, σελ. 9-23

έξι μεγάλα κανάλια μετέδιδαν κάθε εβδομάδα περίπου 500 σκηνές βίας, ενώ στο 48% όλων των τηλεοπτικών προγραμμάτων παρουσιάστηκε μια φορά κάποια σκηνή βίας²⁰.

Στη Γαλλία, μέσα σε μία εβδομάδα καταμετρήθηκαν 100 θάνατοι ζώων, 464 φόνοι, 104 σκηνές άγριων μαχών και 83 σκηνές βασανιστηρίων σε ταινίες και δελτία ειδήσεων.

Στην Ελλάδα, σύμφωνα με έρευνα που έγινε από φοιτητές του Τμήματος Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου Αθηνών, μέσα σε μια εβδομάδα, το σύνολο των σκηνών βίας που προβάλλουν τα μεγάλα κανάλια ήταν 4.759, ενώ η βιαιότερη ζώνη ήταν η βραδινή (23:00 – 02:00) με 1257 απεικονίσεις βίας. Ακολουθεί η μεσημβρινή ζώνη με 1066 απεικονίσεις βίας²¹.

Αυτό που παρατηρείται δηλαδή είναι μια δραματική αύξηση της απεικόνισης της βίας σε σημείο που τα ΜΜΕ σήμερα να λειτουργούν βάσει του ρητού «όχι αίμα, όχι θεαματικότητα».

Το θέμα είναι περίπλοκο και οι αιτίες για τη σημαντική αυτή ζήτηση εκ μέρους του κοινού για ειδήσεις με εγκλήματα και προγράμματα βίας πολλές. Ίσως επειδή ο φόβος όχι μόνο προκαλεί αλλά και ψυχαγωγεί την ανία της καθημερινότητας. Έτσι ο δέκτης μακροπρόθεσμα εξοικειώνεται με το στοιχείο που προκαλεί τη διέγερση και το φόβο (την πράξη βίας), με αποτέλεσμα να επιζητεί όλο και πιο σκληρά ή πιο αποτελεσματικά ερεθίσματα. Θέλει να νοιώθει «θύμα», να αισθάνεται τον φόβο, να είναι έτοιμος να αντιδράσει ανά πάσα στιγμή. Ο φόβος όμως προκαλεί επιθετικότητα, που με τη σειρά της προκαλεί περισσότερο φόβο και περισσότερη βία. Γενικά δηλαδή, τα ΜΜΕ μπορούν να κατηγορηθούν ότι ασκούν αρνητική επίδραση στον άνθρωπο είτε αμβλύνοντας την ευαισθησία του σε θέματα βίας και εξοικειώνοντας τον έτσι στην ιδέα της, είτε πάλι διερεθίζοντάς τον στην διάπραξη βιαιοτήτων μέσα από μια διαδικασία μάθησης ή και μίμησης μέσω υποβολής.

Υπάρχει βέβαια διαχωρισμός με βάση την ηλικία, το φύλο και την κοινωνικοοικονομική κατάσταση του ατόμου που δέχεται τα μηνύματα βίας από τα ΜΜΕ.

Συγκεκριμένα, πιο πολύ αρέσκονται να παρακολουθούν εκπομπές με θέματα βίας άτομα νεαρής ηλικίας, κυρίως αγόρια, μικρής σχετικά μόρφωσης και μάλιστα προερχόμενα από κατώτερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα²². Όσον αφορά στο θέμα αν και κατά πόσον τα νεαρά άτομα που φαίνεται να επηρεάζονται από έργα βίας έχουν ήδη μια προδιάθεση μέσα τους προς τη βία, και επομένως, επιλέγουν τέτοια προγράμματα ακριβώς για να ικανοποιήσουν αυτή την προδιάθεση, ή μήπως, αντίστροφα, η δημιουργία αυτής της προτίμησης για βία οφείλεται στην ίδια την προβολή της βίας από την τηλεόραση. Από έρευνα του βρετανού Bolson (1978, σελ. 392) διαπιστώθηκε ότι υπάρχει μια αμφίδρομη, διαλεκτική σχέση ανάμεσα στις σκηνές βίας που βιώνει ένα νεαρό αγόρι και στην προδιάθεσή του να βλέπει τηλεοπτική βία, αλλά ότι η σχέση αυτή αφορά μόνο τις μικρής σπουδαιότητας σκηνές βίας, ενώ για τις μεγαλύτερης σπουδαιότητας σκηνές βίας η επίδραση είναι μονής κατεύθυνσης, με την έννοια ότι η μεγάλη έκθεση ενός αγοριού σε βία προερχόμενη από τα ΜΜΕ αυξάνει και τον βαθμό εκτέλεσης εγκληματικών πράξεων και πράξεων βίας εκ μέρους του ανεξάρτητα από την τυχόν προδιάθεση βίας μέσα του.

Καταλήγοντας λοιπόν στο συμπέρασμα ότι τα ΜΜΕ και η βία που αποτυπώνεται και προβάλλεται συστηματικά μέσα από αυτά, οδηγούν σε αύξηση της

²⁰ Groebel Jo «Violence in the Media», Bulletin of European Institute for the Media, vol 10, No 2, Ιούνιος 1999.

²¹ Μπαστέα Ν. «Ζάπινγκ στη βία των καναλιών», ΝΕΑ. Ιούνιος 1994

²² Έρευνες Schramm 1961, σελ. 106 επ.

εγκληματικότητας, καθίσταται επιτακτική η ανάγκη να ληφθούν μέτρα και να βρεθεί κάποια λύση για τον περιορισμό της επίδρασης της βίας αυτής των ΜΜΕ.

Πιο αναλυτικά η ευθύνη για την αλλαγή της κατάστασης αυτής πέφτει πρώτα – πρώτα πάνω στην οικογένεια, η οποία πρέπει να μην επιτρέπει στα παιδιά να παρακολουθούν βίαια προγράμματα. Με τη χρήση κάποιου κώδικα είναι δυνατό να μπλοκάρουν τα προγράμματα που δεν θέλουν να παρακολουθήσουν τα παιδιά τους. Ακόμη τα ίδια τα ΜΜΕ²³ μπορούν και πρέπει να αναλάβουν την ευθύνη που τους αναλογεί. Ο Gerber²⁴ προτείνει τη συμμετοχή εκπροσώπων του κοινού στα σώματα λήψεων αποφάσεων σχετικά με την επιλογή και το περιεχόμενο των προγραμμάτων. Επίσης, μέσω της αυτορύθμισης υπάρχουν εθελοντικοί κώδικες που θέτουν όρια στα ποσοστά και στη δριμύτητα της βίας που εμφανίζεται στην οθόνη (όπως old motion picture product code – που ίσχυε από το 1930 έως το 1966). Αυτοί οι κώδικες μπορεί να αφορούν γενικά ως και πολύ λεπτομερειακά θέματα. Αν η κάμερα για παράδειγμα υιοθετεί την οπτική γωνιά του δολοφόνου είναι πιο εύκολο για τον θεατή να ταυτίζεται με το δολοφόνο και να μοιράζεται την αρρωστημένη του πάνω στο θέμα εξουσία.

Τέλος, ο ρόλος του κράτους για τον περιορισμό της επίδρασης που έχουν τα ΜΜΕ στην αύξηση κρουσμάτων βίας και εγκληματικότητας στη σημερινή κοινωνία είναι κυρίαρχος, διότι αυτό είναι υπεύθυνο για την πνευματική τροφή και πολιτιστική κατεύθυνση της χώρας.

I. ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΜΜΕ

1) Η πραγματική μορφή του προβλήματος

Όπως αναφερθήκαμε και παραπάνω το όλο πρόβλημα αναφορικά με τη σχέση ΜΜΕ και δικαιοσύνης συνίσταται στην υπέρβαση του μέτρου στην ελευθερία του τύπου εν ευρεία έννοια.

Το προστατευόμενο από το αρ. 14 Σ παρ. 1 & 2 αγαθό είναι η ελευθερία του τύπου σαν μέσο γραπτής επικοινωνίας των ιδεών μεταξύ των ανθρώπων. Ο τύπος δηλαδή προστατεύεται μόνο σαν μέσο πληροφόρησης και διάδοσης ιδεών και όχι σαν μέσον ψυχαγωγίας. Υπάρχει σύγχυση δηλαδή σήμερα ανάμεσα στην πληροφόρηση και το θέαμα. Αντίθετα το αρ. 15 παρ. 1&2 Σ ρητά εξαιρεί από την προστασία που παρέχει το αρ. 14 στον τύπο, τόσο στον κινηματογράφο όσο και στην φωτογραφία, την ραδιοφωνία, την τηλεόραση και κάθε άλλο παρεμφερή μέσο διάδοσης λόγου ή παράστασης. Μάλιστα τα μέσα αυτά υπόκεινται στον έλεγχο του κράτους κατά τις διατάξεις του αρ. 15 του Συντάγματος και ειδικότερα η ραδιοφωνία και η τηλεόραση ορίζεται ότι έχουν ως σκοπό την αντικειμενική και επί ίσης όροις μετάδοση πληροφοριών και ειδήσεων, ως και προϊόντων του λόγου και της τέχνης,

²³ Αρθ.4 Κανονισμού υπ' αριθ.2/1991 του ΕΣΡ "Περί ραδιοηλεκτρονικών προγραμμάτων". (...να αποφεύγεται η παρουσίαση των μεθόδων εκτέλεσης εγκλημάτων κατά τρόπο ή σε περιπτώσεις που ενθαρρύνει την απομίμηση).

²⁴ Gerbner G «Violence Profile No 9», Journal of Communication 1972, σελ. 176-207

διασφαλισμένης πάντως και της κοινωνικής τους αποστολής για πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας μέσω της ποιοτικής στάθμης των εκπομπών. Συνεπώς κατά τις ενημερωτικές εκπομπές της τηλεόρασης σαν προέκταση του τύπου εκείνο που μπορεί να θεωρηθεί σαν προστατευόμενο από το Σύνταγμα είναι η είδηση. Δεν είναι όμως πάντοτε είδηση αυτό που βλέπουμε, διαβάζουμε και λαμβάνουμε από τα ΜΜΕ.

Συγκεκριμένα τα ΜΜΕ συχνά δραματοποιούν σκηνοθετικά την είδηση για να αποδώσουν ένα αισθητικά απαράδεκτο και κακόγουστο θέαμα προκειμένου να συγκινήσει τον αναγνώστη ή τον θεατή. Αποτέλεσμα αυτή της πρακτική είναι η αναμετάδοση δραματικών σκηνών πόνου και βίας. Το πώς μπορούμε να ξεχωρίσουμε την είδηση από το θέαμα προς κατανάλωση αφιέται στα χέρια της δημοσιογραφικής δεοντολογίας, ώστε η πληροφόρηση να μην προσκρούει στο Σύνταγμα.

Η ελευθερία του τύπου και η συνεπαγόμενη πρόσβασή του στην δικαιοσύνη άνοιξε τις πόρτες των ΜΜΕ στον επιχειρηματικό κόσμο ο οποίος από την φύση του αντιλαμβάνεται τα πάντα με μεγέθη κέρδους. Και δεδομένου ότι τα δικαστικά και αστυνομικά νέα «σκηνοθετούνται» και επεξεργάζονται ευκολότερα, πήρε το έγκλημα και η βία το προβάδισμα στις πωλήσεις. Και ενώ φαινομενικά το εμπόρευμα είναι η είδηση, το τελικό προϊόν που παίρνει και καταναλώνει ο θεατής είναι το βίαιο και ερωτικό θέαμα ή ανάγνωσμα. Και όσο το έγκλημα βρίσκεται στο στάδιο της ανάκρισης και απαγορεύεται κάθε σχετικό δημοσίευμα. Το εμπόρευμα είναι λαθραίο. Αντίθετα στην κύρια διαδικασία η δίκη είναι υποχρεωτικά δημόσια και το εμπόρευμα νομιμοποιείται. Το εμπόρευμα όμως δεν είναι το δράμα αλλά η είδηση.

Ο ηλεκτρονικός τύπος μπορεί πάντοτε, εφόσον η δίκη αφορά στη δημόσια ζωή να είναι μέσα στις αίθουσες των δικαστηρίων. Αυτό είναι σωστό και απόλυτα σύμφωνο με την απαίτηση για δημοσιότητα που έχουν όλοι οι πολίτες άμεσα ενδιαφερόμενοι για την δημόσια ζωή και οι οποίοι δεν χωρούν στην αίθουσα. Στις δίκες όμως ιδιωτών δεν νοείται εύλογο ενδιαφέρον του κοινού. Ο ηλεκτρονικός τύπος μπορεί μεν να είναι καταρχήν παρών σε δίκη ιδιώτη επιβάλλεται όμως να αποσυρθεί αμέσως αν ο κατηγορούμενος το ζητήσει. Όμως η δημοσιότητα δικαστικών συνεδριάσεων είναι Συνταγματική αρχή (αρ.93 παρ.2Σ) και όχι δικαίωμα από το οποίο μπορεί κανείς να παραιτηθεί. Συνεπώς, αποδεκτή και συμβατή λύση με την έννομη τάξη μας είναι αυτή που δέχεται τα ΜΜΕ να παρεμβαίνουν στην δικαιοσύνη στις αίθουσες των δικαστηρίων μόνο σε δίκες που αφορούν τη δημόσια ζωή. Στις υπόλοιπες δίκες των ιδιωτών το ενδιαφέρον του κοινού μπορεί να ικανοποιηθεί με την περιγραφική μεταφορά της διαδικασίας. Βέβαια έτσι το «εμπόρευμα» χάνει την δραματικότητά του. Όμως η δημοσιότητα της δίκης εξυπηρετεί τη διασφάλιση μιας δίκαιης δίκης και όχι τη διάθεση δημόσιας προβολής του κατηγορούμενου και των συνηγόρων του ούτε την περιέργεια και τα περίεργα ένστικτα του κοινού.

Το ζητούμενο συνεπώς είναι η απλή, στεγνή, καθαρή πληροφορία απαλλαγμένη από συναισθηματική φόρτιση. Κάθε άλλη είδηση που διεγείρει πάθη δεν είναι δημοσιογραφικό ρεπορτάζ, δεν υπόκειται στην δεοντολογία των δημοσιογράφων είναι απλά σκηνοθεσία δράματος. Από τη στιγμή δηλαδή που η πληροφορία παίρνει τη μορφή θεάματος δεν είμαστε μπροστά στη Συνταγματική κατοχύρωση του Τύπου από το αρ. 14 αλλά στους περιορισμούς που το αρ.15 του Συντάγματος απαιτεί να επιβάλλονται στα ραδιοτηλεοπτικά μέσα. Εδώ το Κράτος και η πολιτεία οφείλουν να ασκήσουν τον έλεγχο της ποιότητας που επιβάλλει η πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας, όχι μόνο για λόγους προστασίας των παραγόντων της δίκης αλλά κυρίως για λόγους κοινωνικής άμυνας.

Συγκεφαλαιώνοντας λοιπόν η ελευθερία του Τύπου ως βασικό και αναπόσπαστο στοιχείο της δημοκρατίας οφείλει να δεχθεί και έλεγχο και διαπαιδαγώγηση από το Κράτος, και αν χρειαστεί και σωφρονισμό.

2) Τι πρέπει να γίνει

Η συνταγματική επιταγή για αντικειμενική και επί ίσοις όροις μετάδοση πληροφοριών και ειδήσεων από τον ηλεκτρονικό τύπο, ως προϊόντων λόγου και τέχνης διασφαλιζόμενης της ποιοτικής στάθμης των εκπομπών, παραμένει σήμερα δυστυχώς ανεκπλήρωτη.

Το ισχύον σύστημα πειθαρχικού ελέγχου των παραβατών της δημοσιογραφικής δεοντολογίας «ασκείται» από την Ε.Σ.Η.Ε.Α εξυπηρετώντας στην ουσία τους μεγαλοεπιχειρηματίες των ΜΜΕ και μικρή μερίδα δημοσιογράφων μακριά από τις πραγματικές απαιτήσεις που έχει ένας τέτοιος ιδιαίτερα απαιτητικός πνευματικός ρόλος. Ο έλεγχος αυτός γίνεται σήμερα χωρίς την παραμικρή συμμετοχή άλλων παραγόντων της δημόσιας ζωής και του πνευματικού κόσμου. Όμως τα ΜΜΕ δεν ασχολούνται μόνο με τη δημόσια ζωή αλλά συχνά την προσδιορίζουν και αυτό μπορεί να γίνεται ερήμην των δημοσιογραφικά πνευματικών ανδρών της χώρας.

Επιπροσθέτως είναι ανάγκη να συσταθεί επιτροπή σύνταξης νέου κώδικα δημοσιογραφικής δεοντολογίας η οποία να αποτελείται εκτός από εκπροσώπους των επιχειρηματικών ΜΜΕ και των δημοσιογράφων ακόμη και από καθηγητές πανεπιστημίων, νομικών, ιατρικών και κοινωνικών επιστημόνων καθώς και ανώτατους δικαστικούς λειτουργούς. Επίσης με την ίδια προαναφερόμενη σύνθεση θα πρέπει να συγκροτηθεί επιτροπή πειθαρχικού ελέγχου των δημοσιογράφων. Οι ποινές που θα προβλέπονται πρέπει να είναι όχι μόνο αυστηρότατες για τους δημοσιογράφους αλλά και μεγάλου οικονομικού κόστους για τις επιχειρήσεις. Οι ποινές σε βάρος των δημοσιογράφων θα πρέπει να φθάνουν μέχρι και της αφαιρέσεως της άδειας ασκήσεως του επαγγέλματος αφού όμως προηγουμένως θα έχει θεσμοθετηθεί σαν προϋπόθεση ασκήσεως δημοσιογραφίας η ύπαρξη τέτοιας άδειας.

Μεγάλες οικονομικές ποινές²⁵ πρέπει να επιβάλλονται και στην επιχείρηση, στους κόλπους της οποίας τελέστηκε η παράβαση του κώδικα δεοντολογίας ανεξάρτητα από τη σχετική πειθαρχική ευθύνη του δημοσιογράφου και η κλίμακα των ποινών θα πρέπει να φθάνει μέχρι και της αφαιρέσεως άδειας λειτουργίας. Ποινικές κυρώσεις δεν είναι ανάγκη να προστεθούν επιπλέον πέραν εκείνων που προβλέπονται ήδη από τον ποινικό νόμο, παρότι τόσο από το Σύνταγμα όσο και από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, είναι δυνατή η χρήση κάθε μέσου απαραίτητου στον περιορισμό της ελεύθερης έκφρασης, ώστε να διασφαλιστούν μεταξύ άλλων η πρόληψη του εγκλήματος, η προστασία της υγείας ή της ηθικής και η αμεροληψία της δικαστικής αρχής.

Στο χώρο του αστικού δικαίου οι επιδικαζόμενες αποζημιώσεις στους προβαλλόμενους από τα ΜΜΕ θα πρέπει να είναι αφενός μεν ανάλογες της σοβαρότητας της προσβολής, αφετέρου δε αποτρεπτικές για τους επιχειρηματίες. Γνωρίζοντας ότι οι χρηματικές ικοναοποιήσεις για ηθική βλάβη, που επιδικάζονται

²⁵ Ν.1178/1981 "Περί αστικής ευθύνης του τύπου και άλλων τινών διατάξεων"

από τα ελληνικά δικαστήρια είναι περισσότερο προσβλητικές για τους ίδιους απ'ότι η ίδια η αδικοπραξία του αντιδίκου τους, είναι εξαιρετική ανάγκη να αυξηθούν αμέσως. Επίσης, θα πρέπει να ρυθμιστεί άμεσα το ζήτημα της ενεργητικής μοιμοποίησης συλλογικών φορέων για την επιδίωξη των αστικών απαιτήσεων. Είναι πολύ ευκολότερο να προσφύγουν στα δικαστήρια σύλλογοι γονέων και κηδεμόνων ή σύλλογοι καταναλωτών παρά ιδιώτες, οι οποίοι όχι μόνο δεν ξέρουν τα δικαιώματά τους αλλά δεν διαθέτουν ούτε την ανάλογη οικονομική επιφάνεια για να αντέξουν το βάρος των δικαστικών εξόδων.

Εν κατακλείδι, ο περιορισμός στην ασυδοσία των ΜΜΕ θα επιτευχθεί μόνο αν το κράτος απαντήσει με τον τρόπο που οι επιχειρήσεις αντιλαμβάνονται, δηλαδή την οικονομική ζημία. Αφού πλέον η ενημέρωση έγινε εμπόρευμα και κερδοσκοπική επιχείρηση, η ζημία για παραβάσεις δημοσιογραφικής δεοντολογίας πρέπει να είναι τέτοιας έκτασης ώστε να καθιστά το αντιδεοντολογικό δημοσίευμα ζημιολόγο από κερδοφόρο που είναι σήμερα.

Γ' ΜΕΡΟΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΜΜΕ

I. ΚΡΑΤΙΚΑ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΜΜΕ

Το κύριο γνώρισμα των ΜΜΕ και συγκεκριμένα του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης την εποχή που ιδρύθηκαν ως και τα μέσα της δεκαετίας του ογδόντα (1980), στα χρόνια δηλαδή του κρατικού μονοπωλίου, ήταν η εξάρτηση των ΜΜΕ από το κράτος και συγκεκριμένα η εξάρτηση τους από την κυβέρνηση. Τόσο η διοίκηση, όσο και το πρόγραμμα έπρεπε να αρέσουν στην κυβέρνηση, ουσιαστικά να υπηρετούν την κυβέρνηση. Δεν μπορεί να γίνει λόγος για αντικειμενικότητα καθώς το δελτίο ειδήσεων π.χ του καναλιού ήταν κατά κανόνα, ένα κυβερνητικό ανακοινωθέν και οι λεγόμενες εκπομπές λόγου δεν μπορούσαν παρά να καθρεπτίζουν την κυβερνητική ιδεολογία. Κάποιες σπάνιες εξαιρέσεις ή αποτελούσαν άλλοθι για να δώσουν κάποια αξιοπιστία στα αλλά λεγόμενα ή θεωρούνταν ασήμαντες ή ξέφευγαν από τον κυβερνητικό έλεγχο.

Με την πτώση της δικτατορίας, άρχισε ένας αγώνας για την μεταβολή αυτής της κατάστασης, αγώνας που κράτησε περίπου δέκα χρόνια. Έγιναν προσπάθειες από την πρώτη κυβέρνηση της μεταπολίτευσης να απαλλάξει τη ραδιοφωνία και την τηλεόραση από την κρατική κηδεμονία. Χαρακτηριστικά κλήθηκε ο πετυχημένος γενικός διευθυντής του BBC ο σερ Χίου Γκρήν να μελετήσει την κατάσταση και να προτείνει ένα σχέδιο. Παρόλα αυτά όμως οι προσπάθειες για την αλλαγή του πνεύματος και του νομικού πλαισίου των ΜΜΕ που κράτησαν δέκα χρόνια δεν οδήγησαν πουθενά. Την αλλαγή την ήθελαν όλα τα κόμματα όταν βρίσκονταν στην

αντιπολίτευση και έπαυαν να την θέλουν μόλις έρχονταν στην εξουσία. Το ραδιόφωνο και η τηλεόραση παρέμεναν πάντα μετρίας ποιότητας όργανα κυβερνητικής προπαγάνδας. Και ήταν μάλιστα τόσο αποτελεσματική η προπαγάνδα αυτή που κινδύνευε να υπονομεύσει το ίδιο το δημοκρατικό πολίτευμα καθώς η διάδοση της τηλεόρασης έδινε στην προπαγάνδα αυτή τη δυνατότητα να εξελιχθεί σε πλύση εγκεφάλου. Ουσιαστική μεταβολή στο περιεχόμενο των κρατικών ΜΜΕ δεν συνέβαινε και ούτε η προσπάθεια για δημοκρατικοποίηση των κρατικών ΜΜΕ έφερε αποτέλεσμα. Η λύση που διαφαινόταν ήταν η κατάργηση του κρατικού μονοπωλίου. Ξεκίνησαν έτσι συζητήσεις για την ερμηνεία του Συντάγματος, προσπάθειες ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης με ομιλίες, πρόσφυγες στο Συμβούλιο της Επικρατείας και αρκετά happenings εν είδη ραδιοτηλεοπτικού αντάρτικου. Η πρώτη νίκη ήταν η επίσημη ανοχή της λειτουργίας του δημοτικού ραδιοφωνικού σταθμού fm 9,84 (1988).

Καταργήθηκε συνεπώς το κρατικό μονοπώλιο και σε λιγότερο από 20 χρόνια, τα ιδιωτικά ΜΜΕ δεν έγιναν απλώς καθολικά αποδεκτά αλλά επιβλήθηκαν κατά τρόπο αμετάκλητο, ως αυτονόητο και ταυτόχρονα ως αναγκαίο στοιχείο της καθημερινής ζωής των Ελλήνων. Κύριο χαρακτηριστικό αυτής της πολυσήμαντης αλλαγής που έγινε όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και σε όλη την Ευρώπη, είναι ότι φαίνεται να έγινε απρογραμμάτιστα και ανοργάνωτα, όσο αφορά στο μέλλον αυτής της κίνησης. Σε αντίθεση δηλαδή με το σπάσιμο του κρατικού μονοπωλίου (την απορύθμιση)²⁶, σε άλλους τομείς όπως οι τηλεπικοινωνίες, η υγεία, η ύδρευση, η ηλεκτροδότηση και οι συγκοινωνίες, στο πεδίο των ΜΜΕ ούτε μελέτες φαίνεται να έγιναν ούτε σημαντικός διάλογος.

Πρώτα έγινε η απορύθμιση των ΜΜΕ στην πράξη και η κυβέρνηση άρχισε να νομοθετεί κατόπιν εορτής. Αποτέλεσμα η γενική θραύση όλων των φραγμών, η ίδρυση ενός καθεστώτος ανομίας και αυθαιρεσίας καθώς και όσοι νόμοι ψηφίζονταν, σπανίως εφαρμόζονταν και όποτε εφαρμόζονταν, οι νομοθέτες τους άλλαζαν με εντυπωσιακή συχνότητα.

Σήμερα τα μεγάλα ιδιωτικά τηλεοπτικά κανάλια δείχνουν μια απόλυτη και επιδεικτική περιφρόνηση στους νόμους, αρχίζοντας πρώτα από εκείνους που αφορούν τη λειτουργία τους και φθάνοντας σε λεπτομερειακότερα θέματα. Αυτό γίνεται γιατί τα ιδιωτικά ΜΜΕ αναδείχθηκαν πολύ γρήγορα σε σημαντικά κέντρα πολιτικής και οικονομικής επιρροής, τα οποία, όπως ήταν φυσικό, θέλησαν να διεκδικήσουν για λογαριασμό τους πολλοί μνηστήρες. Γεγονός πάντως είναι ότι και από την εποχή του κρατικού μονοπωλίου των ΜΜΕ ακόμη μέχρι τη σημερινή κατάσταση της αυθαιρεσίας στο χώρο, πάντα αυτά ήταν ένα δυνατό όπλο στα χέρια της πολιτικής εξουσίας και πάντα οι δυο χώροι συνδέονταν με δυνατές σχέσεις αλληλεξάρτησης, αλληλοστήριξης και αλληλοκάλυψης.

II. ΟΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΜΕ ΜΕ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ

²⁶ 'Ιδιωτικοποίηση τομέων δραστηριοτήτων και υπηρεσιών που μέχρι κάποιου σημείου παρέχονταν αποκλειστικά από το κράτος'. Νίκος Κ. Αλεβιζάτος Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου Πανεπιστημίου Αθηνών. Φάκελος 9 ΣΔΔ παραδόσεις 2003-2004

Στην Ελλάδα σήμερα είναι κάτι περισσότερο από αυτονόητο ότι τα ΜΜΕ εγκαθιδρύουν και συντηρούν σχέσεις εξουσίας. Συγκεκριμένα, τα ΜΜΕ επηρεάζοντας συμπεριφορές και καθορίζοντας νοοτροπίες λειτουργούν αναμφίβολα πολιτικά και μάλιστα σε πολύ μεγάλο βαθμό και πολύ μεγάλο βάθος, διότι δεν επηρεάζουν απλώς εκλογικές προτιμήσεις αλλά βαθύτερα, τα στερεότυπα, τα πρότυπα, τις βάσεις και τις αρχές που στηρίζουν μια κοινωνία. Επίσης επηρεάζουν τη στάση και τις σχέσεις των μελών αυτής της κοινωνίας.

Αναμφισβήτητα το μεγάλο προτέρημα των ΜΕ είναι ότι διαχέονται παρά πολύ εύκολα και έρχονται σε επαφή με κάθε άτομο χωρίς κάποια ειδική διαδικασία επιλογής. Είναι μέσα στο σπίτι μας κάθε μέρα και ειδικά τα ηλεκτρονικά ΜΕ έχουν καταστεί σήμερα "γενικής χρήσης". Έτσι τα ΜΕ καθίστανται μια πηγή διαρκούς εξουσίας, και μάλιστα μιας εξουσίας που πολύ συχνά μπορεί να μην έχει συνείδηση των δυνατοτήτων και του εαυτού της.

Από την άλλη μεριά, πέρα από την καθαρά επικοινωνιακή τους λειτουργία υπάρχει και το καίριο πρόβλημα της ιδιοκτησίας, του έλεγχου και της συγκεντρώσεως του έλεγχου των ΜΕ. Αυτό είναι ένα κατεξοχήν πρόβλημα εξουσίας καθώς συνδέεται άμεσα με τις διαδικασίες πολιτικής επιρροής και με την άσκηση πίεσης για τη λήψη πολιτικών αποφάσεων. Θεωρώντας την πρακτική αυτή κοινοτοπία όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και Διεθνώς, ενδιαφέρον έχει να προχωρήσουμε λίγο στην αδιαφανή αυτή όψη των ΜΜΕ.

Συγκεκριμένα, τα ΜΜΕ είναι επιχειρήσεις που λειτουργούν με σκοπό το κέρδος. Επιχειρήσεις που διαπλέκονται με άλλες επιχειρήσεις και λειτουργούν με τους σκληρούς οικονομικούς όρους της αγοράς. Γι'αυτό άλλωστε τα μεγαλύτερα και τα πιο επείγοντα προβλήματα που αντιμετωπίζουν διεθνώς οι ασχολούμενοι με τα ΜΕ είναι αυτά της διαφάνειας, της απαγόρευσης των συγκεντρώσεων έλεγχου και ιδιοκτησίας στο χώρο των ΜΕ, τα προβλήματα της διασφάλισης της πολυφωνίας. Αυτά τα ζητήματα είναι φανερό ότι ο απλός θεατής, ακροατής δεν τα καταλαβαίνει στην καθημερινή του επαφή με τα ΜΕ. Αυτός καταλαβαίνει η "θέλουν να καταλαβαίνει" πρωτίστως τα προβλήματα της ποιότητας στη ποικιλία των προγραμμάτων, γιατί δεν βρίσκει ούτε την πραγματική ποικιλία ούτε και την ποιότητα που ίσως θα επιθυμούσε.

Ο απλός θεατής δεν έχει ακόμη διαμορφώσει ανταντακλαστικά τηλεθεατή-πολίτη-καταναλωτή, δεν έχει ξεκαθαρίσει μέσα του τι ρόλο ακριβώς καλείται να παίξει ενώπιον των ΜΜΕ γι'αυτό και δεν είναι αυστηρός και απαιτητικός στη σχέση του αυτή με τα ΜΜΕ. Αυτό πιθανώς να οφείλεται στο γεγονός, ότι έχει την εντύπωση πως η σχέση που τον συνδέει με τα ΜΜΕ είναι μια σχέση ετεροβαρής. Μια σχέση δηλαδή, που ο ίδιος δεν δίνει κάποιο αντάλλαγμα, διότι όλα του προσφέρονται δωρεάν. Το μόνο αντάλλαγμα που προσφέρει είναι τα μάτια του, τα αυτιά του, τη παρουσία του, τη σκέψη του τα ποια και καθυποτάσσονται. Έτσι τα ΜΕ διαμορφώνουν το διαφημιστικό ακροατήριο που είναι δεκτικό και έτοιμο να προσλάβει τα διαφημιστικά μηνύματα, μέσα από τα οποία δημιουργείται ο κύκλος εργασιών, ο τζίρος, η οικονομική λειτουργία των ΜΜΕ και συνάμα η πολιτική τους επιρροή.

Και σαν να μην έφτανε ο έμμεσος αυτός τρόπος σφετερισμού της πολιτικής εξουσίας από τα ΜΜΕ, υπάρχει και ευθεία και άμεση προσπάθεια να υποκαταστήσουν την πολιτική εξουσία σε ορισμένες επιλογές της και σε ορισμένες λειτουργίες της. Αυτό γίνεται διότι, όπως στο χώρο των ΜΕ ο τηλεθεατής-ακροατής-καταναλωτής προσφέρει στοιχεία της προσωπικότητας του παθητικά, έτσι και στον πολιτικό χώρο ο πολίτης ψηφοφόρος του κόμματος πάνω κάτω τα ίδια

προσφέρει. Η παρόμοια αυτή στρατηγική, ο παρόμοιος αυτός κεντρικός πυρήνας έχουν ένα συγκεκριμένο πρακτικό αποτέλεσμα, τον επηρεασμό της εκλογικής συμπεριφοράς.

Αναλυτικότερα, η επιρροή που ασκούν στο πολιτικό χώρο μπορεί να χαρακτηριστεί ταυτόχρονα πολύ ρηχή και επιφανειακή αλλά και πολύ βαθιά και ουσιαστική. Μπορούν να επηρεάζουν παράλληλα τόσο την ουσία της πολιτικής όσο και τα ενδιάμεσα στάδιά της. Μπορεί δηλαδή να επηρεαστεί από τα ΜΜΕ πολύ εύκολα η εκλογική προτίμηση στο πρόσωπο κάποιου υποψήφιου βουλευτή η κάποιου υποψήφιου δημάρχου και αυτό είναι το πιο μικρό κακό. Συνάμα όμως, μπορεί να επηρεαστεί και το πιο ιερό στοιχείο της πολιτικής, που είναι οι τάσεις του εκλογικού σώματος σε σχέση όχι μόνο με τις μεγάλες παρατάξεις της χώρας αλλά- και αυτό είναι το δυστύχημα- σχετικά με τη μορφή του πολιτεύματος, τις νοοτροπίες, τα πολιτικά κεκτημένα και στάνταρ μιας κοινωνίας. Και αυτή την επιρροή την ασκούν όχι μόνο με τις ειδησιογραφικές εκπομπές και με τις εκπομπές πολιτικού λόγου, αλλά και με τις ψυχαγωγικές εκπομπές, με τα σήριαλ, με τις ταινίες, με τα τηλεπαιχνίδια, με τις συζητήσεις προσωπικών εξομολογήσεων, με όλη γενικά τη στάση του Μέσου, η οποία συνθέτει μια εικόνα κοινωνικού ανθρώπου που επηρεάζει βαθύτατα τους θεατές.

III. ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΤΑ ΜΜΕ

Στο πρόβλημα λοιπόν για την εξασφάλιση της διαφάνειας, της ελευθέριας της έκφρασης και της πολυφωνίας στα ΜΜΕ αλλά και στην απόλυτη -ιδιαίτερα σήμερα- ανάγκη να ακούγονται οι μειοψηφίες, να εκφράζονται οι μειονότητες και κυρίως να προστατεύονται τα ατομικά δικαιώματα καταβλήθηκαν πολλές προσπάθειες.

Θεωρώντας καταρχήν, την εκτελεστική εξουσία αδύναμη εξ ορισμού να επέμβει λόγω της "ιδιαιτέρας" και πολλές φορές "ύποπτης" σχέσης που αναπτύσσει με τα κόμματα και τη νομοθετική και τη δικαστική, δυσκίνητες για να παρακολουθήσουν από κοντά τις εξελίξεις σε ένα τέτοιο καθημερινά εξελιξιμο και μεταβαλλόμενο χώρο, κατέστη επιτακτική η ανάγκη δημιουργίας του μορφώματος των Ανεξάρτητων Αρχών.

Ως πρότυπο αυτή η κίνηση είχε τις Αμερικάνικες Independent Agencies και τις Βρετανικές Quasiautonomous non government organizations του τύπου BBC. Είτε ως χωριστά νομικά πρόσωπα, όπως οι Γερμανικές Landesmedien-anstalten, είτε ως αρχές ενταγμένες μεν στην εκτελεστική εξουσία αλλά ανεξάρτητες, όπως οι Γαλλικού τύπου Hautes Autorites , είτε τέλος ως κοινοβουλευτικής σύνθεσης αλλά με διοικητικές αρμοδιότητες επιτροπές, όπως στην Ιταλία και την Ισπανία, οι ανεξάρτητες αυτές αρχές ιδρύθηκαν με σκοπό να χορηγούν, να ανανεώνουν και ενδεχομένως να ανακαλούν τις ραδιοτηλεοπτικές άδειες, να διαμορφώνουν το ειδικό κανονιστικό πλαίσιο των εκπομπών και να επιβάλλουν στους παραβάτες τις σχετικές κυρώσεις.

Η αντιπροσωπευτική τους σύνθεση από πρόσωπα με εξειδικευμένες γνώσεις και η ευρύτατη Δημοκρατική τους νομιμοποίηση (αρθ.15 παρ.2 Σ) θεωρήθηκαν και πραγματικά είναι αναγκαίοι όροι για την επιτυχία της προσπάθειας αυτής

Πράγματι, η δημιουργία ανεξάρτητων οργάνων αρμόδιων για τη ρύθμιση των ραδιοτηλεοπτικών θεμάτων, αποτελεί μια πραγματικότητα στη χώρα μας τα

τελευταία δέκα χρόνια. Το αρθ.2 του Ν.2173/93 χωρίς να καταργήσει τη δημιουργία του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης με το αρθ.1 του Ν.1866/89, επέφερε αλλαγές στον τρόπο σύνθεσης του και δημιούργησε μια νέα "ανεξάρτητη διοικητική αρχή" την Εθνική Επιτροπή Ηλεκτρονικών Μέσων Επικοινωνίας (Ε.Ε.Η.Μ.Ε)

1. Ν. 2173/93 της 16^{ης} Δεκεμβρίου 1993, "Ανασυγκρότηση του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, ίδρυση της Εθνικής Επιτροπής Ηλεκτρονικών Μέσων Επικοινωνίας και άλλες διατάξεις, ΕτΚ 16/12/93 Τ.Α φ.208,4787.
2. Ν. 1866/89 της 5^{ης} Οκτωβρίου 1989, "Ίδρυση Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης και παροχή αδειών για την ίδρυση και λειτουργία τηλεοπτικών σταθμών". ΕτΚ 6/10/89 Τ.Α φ222,64615.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Καταλήγοντας, είναι φανερό ότι η δικαιοσύνη και τα ΜΜΕ έχουν πολύ σημαντικές ομοιότητες μεταξύ τους. Η δικαιοσύνη ως συντεταγμένη εξουσία λειτουργεί ταυτόχρονα ως εγγυητής των ατομικών ελευθεριών και των συλλογικών δικαιωμάτων αλλά και συνάμα ως απειλή και φόβητρο για αυτά όταν λειτουργεί ως δικαιοσύνη- τιμωρός. Έτσι και τα ΜΕ λειτουργούν ταυτόχρονα ως εγγυητές των συνταγματικών δικαιωμάτων και της πολυφωνίας και ως απειλή για τα συνταγματικά δικαιώματα όταν παραβιάζουν τον χώρο της ελεύθερης ύπαρξης και δράσης του ατόμου, την προσωπικότητα του και τον ιδιωτικό του βίο.

Από την άλλη μεριά, τα ΜΜΕ έχουν και πολλές διαφορές σε σχέση με την δικαιοσύνη, καθώς, πολλές φορές, νιώθουν τους δικαιοδοτικούς μηχανισμούς ως μια έμμεση απειλή για τη λειτουργία τους και άρα και την ελευθέρια του λόγου και της έκφρασης.

Παράλληλα, παρά πολύ συχνά, τα ΜΜΕ εισέρχονται μέσα στις δικαιοδοτικές διαδικασίες χωρίς να μπορούν να διακρίνουν ποιες από αυτές είναι και πρέπει να είναι δημόσιες και ποιες είναι και πρέπει να είναι μυστικές. Το κριτήριο είναι πολύ απλό, η προσωπικότητα του κατηγορούμενου και η παροχή σε αυτόν των μεγαλύτερων δυνατών εγγυήσεων.

Πρόκειται λοιπόν συγκεφαλαιώνοντας, για μια αντιφατική μα ταυτόχρονα πολύ ενδιαφέρουσα σχέση δυο θεσμών με μεγάλες ομοιότητες. Η πιο μεγάλη και πιο σημαντική από αυτές είναι το γεγονός ότι ίσως η σύγχρονη Δημοκρατία δεν έχει ακόμα αναδείξει δομικούς και λειτουργικούς μηχανισμούς αποτελεσματικού έλεγχου και οριοθέτησης της εξουσίας με την οποία είναι εξοπλισμένα και τα ΜΜΕ και η δικαιοσύνη.

Μιλάμε δηλαδή για μια αντίφαση σύμφυτη με τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου και πολλές φορές υποστηριζόμενη και συντηρούμενη από αυτά. ΜΜΕ και Δικαιοσύνη ελέγχουν την πολιτική εξουσία και σπάνια ελέγχονται από αυτή. ΜΜΕ και Δικαιοσύνη αρκούνται στο δικό τους εσωτερικό έλεγχο. Τα ΜΜΕ και η Δικαιοσύνη είναι δυο θεσμοί αλληλεξαρτούμενοι σε τέτοιο βαθμό, ώστε θα μπορούσε εύκολα να υποθέσει κανείς ότι, η ύπαρξη του ενός συμπληρώνει το νόημα, την ουσία και την υπόσταση του αλλού.

NΟΜΟΛΟΓΙΑ

1. Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του ανθρώπου, αποφάσεις της 26^{ης} Απριλίου 1979 και της 6^{ης} Νοεμβρίου 1980, υπόθεση ‘‘SUNDAY TIMES’’,(η ελευθερία της έκφρασης- η ελευθερία της πληροφόρησης).

Πιο συγκεκριμένα, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του ανθρώπου , το οποίο δίκασε κατά παραπομπή από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή των δικαιωμάτων του ανθρώπου, σύμφωνα με άρθρα 25 και 48 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του ανθρώπου ,δέχτηκε : ‘...η απαγόρευση δημοσίευσης στους Times της δημοσιογραφικής έρευνας για τα θύματα της θαλιδομίδης ήταν μια παράνομη επέμβαση της δημόσιας αρχής στην άσκηση της ελευθερίας της έκφρασης όπως αυτή προστατεύεται με το άρθρο 10 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του ανθρώπου’.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

1.ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αντωνίου Δ. Θεοδώρα Επίκουρος καθηγήτρια Δημοσίου δικαίου Νομικής σχολής Αθηνών φάκελοι 8(Ελευθερία τύπου) και 9(Ραδιοτηλεόραση και Σύνταγμα) (παραδόσεις από μάθημα'' Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα'')Αθήνα 2003.
2. Βενιζέλου Ε ''Η ραδιοτηλεοπτική έκρηξη''. Εκδόσεις Αντ.Ν .Σάκκουλας 1989.
3. Δαγτόγλου .Π ''Ραδιοτηλεοραση και Σύνταγμα - ενημερωτικο συμπλήρωμα'' .Εκδόσεις Αντ.Ν Σάκκουλας 1990.
4. Δαγτόγλου. Π ''Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης –Κώδικες Ραδιοτηλεοπτικής Δεοντολογίας'' .Εκδόσεις Αντ. Ν Σακούλας 1991.
5. Εταιρία Ελλήνων δικαστικών λειτουργών-ΙΔΡΥΜΑ ΜΑΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ Κρουσταλάκης Ευάγγελος (Αντιπρόεδρος Αρείου Πάγου) ''Το δικαίωμα σε δίκαιη δική –προβλήματα και προβληματισμοί από την απονομή της ποινικής δικαιοσύνης''. Εκδόσεις Αντ. Ν Σάκκουλας 1998.
6. Εταιρία Νομικών Βορείου Ελλάδος ''Δημοσιότητα των συνεδριάσεων των δικαστηρίων και τα ΜΕ'' Εκδόσεις Αντ.Ν Σάκκουλας1993
7. Καρακώστας.Ι ''Το δίκαιο των ΜΜΕ'' Εκδόσεις Αντ. Ν Σάκκουλας 1998.
8. Κονταξής.Αθ. ''Τύπος και Δίκαιο ''Εκδόσεις Αντ. Ν Σάκκουλας1989.
9. Κόρσου. Δημ. (Καθηγητού Διοικητικού δικαίου της Παντείου Ανωτάτης Σχολής Πολιτικών Επιστημών). ''Τύπος και Ραδιοτηλεόραση ''Εκδόσεις Αν. Ν. Σάκκουλας 1989.
10. Μπαστέα.Ν. ''Ζάπινγκ στη βία των καναλιών'' .Συμπεράσματα έρευνας του τμήματος Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου Εφημεριδα ΤΑ ΝΕΑ 6/6/94 σελ.28-29.
11. Οικονόμου.Κλ.Αλέξανδρος.(Διδ.Νομικής –Δικηγόρος)''Τα κρατικά εποπτικά όργανα της Ελληνικής ραδιοτηλεόρασης ως ανεξάρτητες διοικητικές αρχές'' .Ανάτυπο εκ της επιθεωρήσεως Δημοσίου Δικαίου και Διοικητικού Δικαίου'' .Εκδόσεις ΤΟ ΠΑΛΙΜΨΗΣΤΟΝ τεύχος 2, 1995

2. ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Belson.W.A ‘Television violence and the adolescent boy’ Westmead, Farnborough (UK) SAXON HAUSE 1978.
2. Gerbner.G, Gross.L, Jackson, Signorelli.N.(Cultural Indicators) ‘Violence Profile no.9 ‘ JOURNAL OF COMMUNICATION 1978.
3. Schneider.H.J ‘Το έγκλημα στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ‘ Ελληνική Επιθεώρηση Εγκληματολογίας αριθμοί 3-4 1990.
4. Schramm.W, Lule.J, Paret.D. ‘Television in the lives of our children’ Stanford University Press,1961.